

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

TARTALOM

KÜLFÖLDI TANULMÁNYUTAK (378-414) Szovjetunió (379-385) A FID 28. konferenciája (386-396) A FID C13 Bizottságának ülése (397-400) Hollandia (401-405) Német Demokratikus Köztársaság (407-414)

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSOK 1963/65. ÉVI PROGRAMJA. PÁLYÁZATI FELHÍVÁS (415-425)

A madridi Egyetemi Könyvtár szabadpolcos olvasóterme (426-427)

A NÉMET KÖNYVTÁRÜGY KÉRDÉSEI (428-441) Összehangolt állománygyarapítás (428) Újjászervezett tudományos Könyvtárügyi Tanács az NDK-ban (429) Az NSzK Könyvtárosegyesületének közlönye (429-431) Könyvtárak és könyvkereskedelem együttműködése az NDK-ban (431-432) Központi katalógusok és könyvtárközi kölcsönzés az NSzK-ban (432-435) Iskola- és közművelődési könyvtárak együttműködése az NSzK-ban (435-437) Magyar szerző állatorvosi tankönyvének hatodik német kiadása (437) Az NSzK könyvkereskedelmének 1961. évi mérlege (438-441)

ÚJABB KÖNYVEK A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁRBAN (442-449)

ÚJABBAN ELKÉSZÜLT FORDÍTÁSOK JEGYZÉKE (449-450)

1962

KIADJA

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI
KÖZPONT

9-10

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

KIADJA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

8. évf.

1962.

9 - 10. sz.

KÜLFÖLDI TANULMÁNYUTAK

Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács 1958-ban adta ki a Külföldi Tanulmányutak c. évkönyv első kötetét, mely a külföldön 1957-ben járt magyar könyvtárosok tapasztalatairól számolt be. A kiadványnak öt kötete jelent

meg - az utolsó az 1961-ben külföldön járt könyvtárosok beszámolóival

1962-ben látott napvilágot. Ebben a kötetben az előző számok tartalomjegyzéke is megtalálható.

(5-9. p.)

1962-től a beszámolókat a Könyvtári Figyelő folyamatosan közli.

Az alábbiakban az 1962-ben készült beszámolók címjegyzékét közöljük, jelezve azt, hogy

a Könyvtári Figyelő melyik számában jelent, illetve jelenik meg.

KÜLFÖLDI TANULMÁNYUTAK.
Országos Könyvtárügyi Tanács
Bp. 1(1957) - 5(1962)
/Könyvtárosok tapasztalatcseréje. 1-5./

1957.	1958.	100 p.	/1./
1958.	1959.	200 p.	/2./
1959.	1961.	191 p.	/3./
1960.	1962.	254 p.	/4./
1961.	1962.	205 p.	/5./

Az U[nited] N[ations] E[ducational] S[cientific and] C[ultural] O[rganisation] nemzetközi bibliográfiai dokumentációs és terminológiai Tanácsadó Bizottságának első ülése /Párizs, 1961. szept. 21-29. / = KF. 8. évf. 1962. 1. sz. 21-29. p. Bibliogr. 28-29. p. (10.6)

BARTA Gábor - LÁZÁR Péter: A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet [International Organisation for Standardization] 46. sz. "Dokumentáció" Bizottságának 9. teljes ülése /1962. jun. 25-28. / = KF. 8. évf. 1962. 8. sz. 351-357. p. (14.3)
(1.6)

FID

BABICZKY Béla: A F[édération] I[nternationale de] D[ocumentation] C/3 Bizottságának ülése Budapesten /1962. máj. 10-12. / = KF. 8. évf. 1962. 4. sz. 157-159. p. (7.22)
(1.6)

FRANCIAORSZÁG

LÁZÁR Péter: Francia dokumentációs intézmények és szervezetek. = KF. 9. évf. 1963. 1. sz. (10-11)

JÁNSZKY Lajos - LÁNG Imre: A F[édération] I[nternationale de] D[ocumentation] 28. konferenciája /Hága, 1962. szept. 24-29. / = KF. 8. évf. 1962. 9-10. sz. (1.6)
(1.5)

HOLLANDIA

RÓZSA György - WEGER Imre: Holland könyvtárakban és dokumentációs intézményekben. = KF. 8. évf. 1962. 9-10. sz. (2.)
(10-11)
(1.42)

RÓZSA György - WEGER Imre: A F[édération] I[nternationale de] D[ocumentation] C/3 Bizottságának ülése /Hága, 1962. okt. 1-2. / = KF. 8. évf. 1962. 9-10. sz. (7.22)
(1.6)

IFLA

WIEDER, Joachim: Twenty-seventh session of the I[nternational] F[ederation of] L[ibrary] A[ssociations] Council. Edinburgh, 3-8. September 1961. = Libri. 11. vol. 1961. 4. no. 392-406. p. Az IFLA tanácsának 27. ülészsaka. Edinburgh, 1961. szept. 3-8. (1.6)
(1.5)

Ref. FK. 8. évf. 1962. 3. sz. 96-103. p.

NDK

ISZLAY Zoltán: Irodalompropaganda és módszertani munka a Német Demokratikus Köztársaság tanácsai könyvtáraiban. = KF. 8. évf. 1962. 7. sz. 288-304. p. Illusztr. (9.9)
(1.3)
(3.4)

FÉTERVÁRI László: A Német Demokratikus Köztársaság könyvtárainak fotó és sokszorosító részlegeiről. = KF. 8. évf. 1962. 9-10. sz. (4.41)

MÁTRAI László: Az I[nternational] F[ederation of] L[ibrary] A[ssociations] 28. ülészsaka /Bern, 1962. aug. 27-30. / = KF. 9. évf. 1963. 1. sz. (1.6)
(1.5)

SZOVJETUNIO

EBERGÉNYI Tibor - KISS István - TÓTH Árpád: A Szovjetunio könyvtárai az 1959-es párttározat után. = KF. 9. évf. 1963. 1. sz. (2.)
(1.2)

PÁRIZSI KATALOGIZÁLÁSI KONFERENCIA

A Párizsi Nemzetközi Katalógizálási Konferencia /1961. október 9-18. / A Konferencia által elfogadott címleírási szabályok. = KF. 8. évf. 1962. 1. sz. 1-8. p. (7.1)
(1.6)

FODOR Zoltán: A Szovjetunio két nagy akadémiai könyvtárának munkájáról. = KF. 8. évf. 1962. 9-10. sz. Az akadémia moszkvai Központi Társadalomtudományi Könyvtáráról és a leningrádi akadémiai könyvtárról. (3.1)

A SZOVJETUNIÓ KÉT NAGY AKADEMIAI KÖNYVTÁRÁNAK MUNKÁJÁRÓL

Szovjetunióbeli tanulmányutam célja elsősorban a két nagy akadémiai könyvtár - a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Központi Társadalomtudományi Könyvtára (Moszkva) és a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Könyvtára (Leningrád) - szervezetének, egyes funkcióik szervezeti megoldásának, valamint az akadémiai könyvtári feladatok funkcionális összhangjának tanulmányozása volt. Beszámolómban mellőztem a korábbi szovjetunióbeli látogatások alkalmával készített jelentésekben leírt és ma is érvényes tapasztalatok ismertetését.*

Az akadémiai könyvtárak kutatási és könyvtári funkciójának kérdései

A két akadémiai könyvtár szervezeti felépítése nagyjából hasonló. Eltérés a mi akadémiai és más tudományos nagykönyvtárainkétől elsősorban a tudományos kutatási feladatkör, valamint a könyvtári részlegek számára segítségnyújtó, könyvtáron belüli tudományos szervek működése tekintetében van. Magának a szorosan vett könyvtári tevékenységnek az ellátását végző osztályok, részlegek szervezeti tagozódása nagyjában-egészében olyan, mint más országokban.

A két akadémiai könyvtár egész arculatát, tevékenységét tekintve szembevetendő az aktív tudományos kutatási, tájékoztatási-bibliográfiai és kiadványi funkció előtérbe állítása. Az aktív tudományos kutatási és tájékoztatási munkának ez a domináló jellege azonban nem a hagyományos könyvtári funkciók rovására, hanem ezeken felül érvényesül, amit szervezetenként a következő tényezők biztosítanak:

a./ Az akadémiai könyvtárak vezetési munkáját oly módon osztották meg, hogy - az egyszemélyi vezetés megkívánta általános irányítás mellett - a tudományos kutatási és tájékoztatási tevékenységet a könyvtárigazgató irányítja, a

* A beszámolóban szereplő két könyvtárról l. Rózsa György: "A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának könyvtárainról és a tájékoztató intézményekről" c. áttekintését is a Külföldi Tanulmányutak 1960. évi kötetének 211-221. oldalán.

könyvtárigazgatás egyéb teendőit viszont az igazgatóhelyettes, illetőleg a gazdasági igazgató látja el.

b./ A könyvtári apparátusban tudományágakra tagolt tudományos részlegek (szekciók) működnek, s az e részlegekben működő munkatársaknak csaknem fele tudományos fokozattal rendelkező szakember. A Központi Társadalomtudományi Könyvtárban (Fundamental'naja Biblioteka Obscsesztvennüh' Nauk Akademii Nauk SZSZSZR Moszkva) 3 "a tudományok doktora" és 30 kandidátusi fokozattal rendelkező, a Tudományos Akadémia leningrádi könyvtárában (Biblioteka Akademii Nauk SZSZSZR) pedig 5 "tudományok doktora" illetve 52 kandidátusi fokozattal rendelkező szakember van. A tudományos részlegek tevékenyen részt vesznek az egyes könyvtári szervezeti egységek (állománygyarapítás, csere, feldolgozás, tájékoztatás, szoigáltatások) munkájában épp úgy, mint a kiadványi bizottság ülésein, amelyeket a készitendő elméleti munkák és publikációk jóváhagyása előtt tartanak.

c./ Az akadémiai Tudományos Tanács két csoportja - a bibliográfiai és a könyvtárügyi - a könyvtár munkatársaiból áll. E csoportok mind szaktudományi, mind pedig bibliográfiai és könyvtárügyi szempontból megfelelő súlylyal képviselik a könyvtár törekvéseit a Tudományos Tanácsban.

d./ A könyvtárak igazgatási apparátusában tudományos titkár működik, akinek működési köre mind a tudományos kutató munkára, mind pedig a szorosan vett tudományos könyvtári tevékenységre kiterjed.

e./ A könyvtári munka tudományos-szakmai jellegének kidomborítását szolgálják a munkaidőben tartott különböző szakmai szemináriumok, amelyeket a tudományos munka módszereivel összefüggő témákról (például az anyaggyűjtésről és rendezésről) a tudományos részlegek munkatársai tartanak a könyvtár dolgozóinak. Ugyanez a céljuk a dolgozók felkészültségét fokozó nyelv tanulási szakköröknek is.

Az akadémiai könyvtárak kettős funkciójával függ össze a könyvtárakban végzett tudományos munkák publikálásának kérdése is. A könyvtári publikációk kétfélek: 1./ a könyvtár munkatervébe foglalt tudományos tevékenység eredményeként készült publikációk; ilyenek a tudományos fokozattal rendelkező munkatársak és az osztályvezetők munkái, amelyek elvégzésére a szerző-kutatók részére kutatónapot engedélyeznek; 2./ a munkaidőn kívül, nem munkatervi feladatként végzett, de könyvtári jellegű kutató munkák publikálása. Ez utóbbit terjedelmük szerint - a szokásos módon - honorálják, a munkatervbe illesz-

tett kutatónap felhasználásával készült publikációkat viszont az igazgatói alap e célra biztosított keretéből jutalmazták.

Végül megjegyzem, hogy bár az akadémiai könyvtárakban az aktív tudományos kutató munka uralkodó volta elvben nem jelenti a hagyományos könyvtári funkciók háttérbe szorulását, ez utóbbiak egyik-másikának (címleírás, osztályozás, a katalógushálózat egységesítése, a kiadványfajták állománybeli elkülönítése stb.) mégis kisebb jelentőséget tulajdonítanak. Ezt a jelenséget más nagy tudományos könyvtárakban (Állami Lenin Könyvtár, a Lomonoszov Egyetem Könyvtára, Szaltükov-Scsedrin Könyvtár) nem tapasztaltam.

Munkaszervezet, feladatok, létszám, tervezés, módszerek

A két akadémiai könyvtár szervezete nagyjából hasonló, néhány eltérő vonásuk azonban van. Például a Központi Társadalomtudományi Könyvtárban a feldolgozási osztály két részlegre (osztályozás és katalogizálás) tagozódik, Leningrádban a két részleg közül az egyik a feldolgozást, másik a katalogizálást végzi, a szakozást pedig külön osztály látja el. Külön tájékoztató-bibliográfiai osztály nincs, a tájékoztatást egyrészt a szolgáltató osztályok - például az olvasószolgálati -, másrészt a már említett, tudományágak szerint tagolt tudományos részlegek (szekciók) látják el. Leningrádban a tudományos bibliográfiai osztály munkáját igen élénk bibliográfiai kiadványozó tevékenység alkotja (irodalom-összeállítás, bulletinek készítése, szerkesztés, korrigálás, koordináló munkák). A csere-csoport mindkét könyvtárban az állománygyarapítási osztály szervezetén belül működik. Módszertani osztály csak Leningrádban van, és feladatköre a következő:

- a./ a könyvtárügyi szakirodalom figyelése;
- b./ könyvtári szakismeretek nyújtása nem könyvtárosi képzettségű szakembereknek (2 éves tanfolyamon);
- c./ az akadémiai intézeti és más tudományos szakkönyvtárakkal való kapcsolatok ápolása.

Általában nagy súlyt helyeznek az egyes osztályok szoros együttműködésére, ez a munkaszervezet felépítéséből és az egyes osztályok részfeladatainak megosztásából is látható. Ez a törekvés a könyvtári szervezet egyes részeiben a feladat-kapcsolódásoknak bizonyos bonyolultságát is eredményezi, már amennyire ezt a rövid tanulmányozás alapján megállapíthattam. Az egyes osztályokon belül a munkaköri tagoiódás szempontjai - gyakorlati okokból - eltérőek. Így a

Központi Társadalomtudományi Könyvtárban az állománygyarapításban a kiadványok jellege (például a régi irodalom), a kiadványfajták (például a folyóiratok), a kiadványok nyelve (orosz nyelvű és külföldi könyvek, az utóbbiak ismét tovább tagolva), a gyarapítás módja (csere, vétel stb.) szerint tagolódnak a munkakörök. Ugyancsak vegyes szempontu a csere-csoportok munkaköri tagolódása is, mégpedig egyrészt nyelvek, országok, másrészt kiadványfajták szerint.

A munkaszervezet hatékonyságát mindkét akadémiai könyvtárban, különösen a moszkvaiban korlátozzák a rendkívül mostoha helyiségviszonyok. Az emiatt támadt nehézségeket a könyvtárak elsősorban az olvasók által közvetlenül igénybe vett részlegekben igyekeznek csökkenteni, aminek következtében a munkahelyek még szűkebbé, zsufoltabbá válnak. A létszám (a Központi Társadalomtudományi Könyvtárban 420, a leningrádiban 630 fő) a kapott tájékoztatás szerint megfelelő volna, azonban igen nagy gondot okoz a dolgozók munkahelyi elhelyezése és a raktári férőhelyek hiánya. Éppen ezért szembetűnő és példamutató az, ahogyan a könyvtári dolgozók - tekintet nélkül beosztásukra - e nehézségeket elviselik. A dolgozók tudatában vannak annak, hogy a problémát csak a tervezett új könyvtárápületekkel lehet megoldani, de addig is alárendelik a kényelmi szempontokat a könyvtári illetőleg olvasói érdekeknek.

A tervezés általában az ismert módszerekkel, a feladatok és a körülmények alapos mérlegelése után történik. Könyvtári normákat a tervezéshez mindkét akadémiai könyvtárban figyelembe vesznek, mégpedig a Központi Társadalomtudományi Könyvtárban csak bizonyos munkafázisok tekintetében, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának leningrádi könyvtárában viszont ennél szélesebb körben is. A teljesítményeket azonban nem normák szerint mérik, az osztályokon végzett munka menetének ellenőrzése a negyedévenkénti tervjelentések alapján történik.

Azt is tapasztaltam, hogy más tudományos nagykönyvtárak példájára tudatosan törekednek a szolgáltatások szakosítására (olvasótermek, kutatószobák, kézikönyvtárak, kölcsönzés stb.), ennek megvalósítása azonban a jelenlegi helyiségviszonyaik mellett csak korlátozottan lehetséges.

Az olvasók szemléltető módszerű tájékoztatására mindenütt nagy súlyt helyeznek. A különböző, időszerű eseményekhez fűződő tárgyköri kiállításokat tartalmasan, körültekintően rendezik, a tetszetős külsőségekről (helyiség, dekoratív jelleg) a rossz helyiségviszonyok következtében lemondanak, de a propagandának ezt a módját mégsem mellőzik.

Mindkét akadémiai könyvtárban nagyszerűen bevált az újonnan beszer-

zett külföldi könyvek rendszeres bemutatása. A rendelkezésre álló kevés helyiség egyik szobájában még állománybavétel és feldolgozás előtt egy héten át szabadpolcon kiállításra kerülnek azok a külföldi könyvek, amelyek előzetes bemutatását a szakemberek részére indokoltnak tartják. A bemutató szobát rendszeresen látogató kutatók ezáltal megtekinthetik, átlapozhatják a kiállított könyveket, s a rendelkezésükre bocsátott lapon kérhetik azok előjegyzését. Az állománybavétel és feldolgozás után az igénylő telefonon vagy írásban értesítést kap arról, hogy az előjegyzett könyv melyik olvasóteremben áll rendelkezésére. E rendszert az olvasók nagyon kedvelik, otlétemkor is nagyon sokan voltak a bemutatószobában, a polcoknál nézegették, vagy a helyiségben lévő kis asztalok mellett ülve olvasgatták a könyveket, és sűrűn töltöttek ki előjegyző lapokat. A könyvtárosok szerint az az idővesztés, amelyet a könyveknek a futószalagról való egy hetes kivonása okoz, az olvasók szempontjából feltétlenül megtérül a következő okokból: 1./ a késedelem gyakorlatilag nem jelent egy hetet, mert az előjegyzett könyveket a feldolgozásnál előnyben részesítik; 2./ sok esetben - különösen a természettudományos könyvek-nél - célszerűbb a kutató számára, ha néhány héttel később ugyan, de a téma legfrissebb feldolgozását tanulmányozhatja, mint hogyha a várakozási idő alatt valamilyen régebbi kiadványt használ, aminek elolvasása után tudja meg, hogy azonos vagy hasonló jellegű, de újabb külföldi mű is rendelkezésre áll; 3./ sok kutató - különösen a tudományos folyóiratok cikkirói, bibliográfusok, dokumentálók, recenzorok - már a bemutatáskor, a helyszínen történő átlapozáskor kiirhatja és munkájában idézetként vagy hivatkozásként felhasználhatja, megemlítheti az új könyvek egyes adatait vagy részleteit.

Tanulmányutamon a könyvpropagandának ezt a módszerét találtam a nálunk megvalósítandó eljárások közül a legfigyelemreméltóbbnak.

Feldolgozási munka, futószalag, állományfeltárás

A beszámolóban már érintettem a futószalag és a feldolgozási igényesség kérdését. Az átfutási idő átlagát a szovjet akadémiai könyvtárakban a kiadványok tömege, sokrétűsége, az azonos gyarapítási módokon belül is tapasztalható eltérések és más tényezők miatt nagyon nehéz volna valamennyire is pontos átlag időtartamban megjelölni. A kapott értesülések és az ezek alapján végzett számítások szerint a kiadványoknak a könyvtárakba történő beérkezésétől számított átfutási ideje a nálunk átlagosnak mondható 3 hetinek legalább három, három és félszerese, sok esetben pedig ennél is több; attól

számítva pedig, hogy a kiadványok feldolgozásra kerülnek, két- két és félszer nagyobb az átfutási idő, mint nálunk. Leglassabb a használatba vétel a csere, leggyorsabb a vétel útján beszerzett könyvek esetében. Az átfutási idő csökkentésének kérdése foglalkoztatja a könyvtárakat, esetenként alkalmaznak is kiemelési módszereket - például az új külföldi könyvek előjegyeztetésénél -, s ezáltal gyorsítják meg a könyvek kézbeadását.

A feldolgozó munkával szemben támasztott viszonylag kisebb igényekkel függ össze az, hogy az állományfeltárási törekvésekben is tapasztalható bizonyos ellentmondásosság - különösen a Központi Társadalomtudományi Könyvtárban. Ugyanis egyrészt komoly törekvések és igényes módszerek (bemutatók, jegyzékek, témakatalógusok stb.) szolgálják a feltárási nagyobb mélységét, másrészt viszont kissé háttérbe szorulnak az állomány feltárási hagyományos alapeszközei, a könyvtárak alapkatalógusai. Ez a megállapítás elsősorban a szakkatalógusokra vonatkozik, amelyek alapján az egyes állományrészeket nehezen lehet áttekinteni az erősen helyi jellegű és eléggé bonyolult osztályozási rendszerek, valamint az e rendszerek alkalmazásán belüli következtetlenségek miatt. Így a szakkatalógusok tulajdonképpen csak szolgálati katalógusként használhatók, s mint ilyenek is inkább csak a könyvtár régebbi, tapasztaltabb dolgozói számára.

A címleírás ugyancsak említett csekélyebb igényessége - ez valamennyi katalógusfajtánál tapasztalható - a módszerek egyöntetűségének hiányában, a címleírási adatok bizonyos pontatlanságában, a teljes, valamint a rövidített címleírások sokszor ellentmondó alkalmazásában mutatkozik, természetesen főleg a külföldi könyvek katalóguscéduláin. Nemcsak a magyar, hanem a világnyelveken megjelent könyvek céduláin is gyakori a személynevek feloldatlansága, a vezeték- és helységnevek téves írása, eltérő vagy hiányzik a terjedelem, méret megjelölése, különböző az impresszum adatok sorrendje.

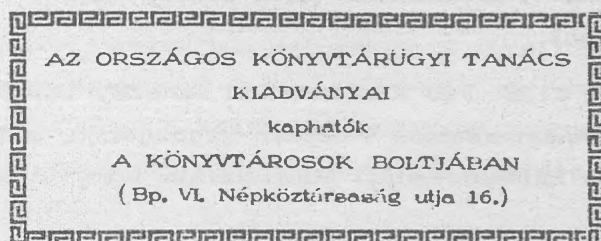
Szembetűnő, hogy ugyanakkor a bibliográfiai jellegű kiadványokban és összeállításokban a szovjet kiadványokból jól ismert pontossággal és következetességgel alkalmazzák a címleírási előírásokat - természetesen nem a katalógizálási, hanem a bibliográfiai címleírási előírásokat. Ebben bizonyára szerepe van annak is, hogy az idegen nyelvet tudó munkatársak főként a tájékoztatói, bibliográfiai, kiadványi, valamint a gyarapítási (csere) részlegekbe vannak beosztva.

Hálózati központi funkciók

Az akadémiai könyvtári hálózatok arculata több tekintetben lényegesen

eltér a mienktől. Az akadémiai intézeti könyvtárak egy része - természetesen nem a moszkvai vagy a leningrádi székhelytől, hanem az intézet profiljától függően - a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Könyvtárához, másik része a Központi Társadalomtudományi Könyvtárhoz tartozik, ez a hálózati hovatartozás azonban tartalmilag eléggé különböző. (Van akadémiai intézet, például a Szerves Kémiai, amelynek könyvtára nem tartozik hálózatba.) A hálózati központi funkciók között általában a központi szolgáltatások (a kiadványok szétosztása, feldolgozás) dominálnak, a hálózati központok szervezési és módszertani tevékenysége kisebb mértékű és nem egyöntetű. Sajátosan vegyes képet nyújtanak az akadémiai könyvtári hálózatok abból a szempontból is, hogy az intézeti könyvtárosok egy része - ez az általános - a könyvtár státusában van, néhány intézeti könyvtári munkatárs viszont az illető kutatóintézet létszámába tartozik. Ugyanez a kettősség tapasztalható az állomány tekintetében is. Számomra bonyolultnak tűnt az intézeti könyvtárak hovatartozásának szempontja is: az intézeti könyvtárak egy része - a Központi Társadalomtudományi Könyvtár hálózatának fele - a központi könyvtár fiókjaként, másik része az intézetek szerveként működnek.

Nem hálózati jellegű, de az akadémiai könyvtárak funkciójához tartozó szerep az, amelyet a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Könyvtára és a Központi Társadalomtudományi Könyvtár a más tudományos nagykönyvtárakkal és a nem akadémiai tudományos kutatóintézeti könyvtárakkal fennálló kapcsolatokban vállalt. Ez a kapcsolat a tudományos nagykönyvtárakkal (Központi Történeti Könyvtár, az Ázsiai Intézet Könyvtára, Idegennyelvű Könyvtár, stb. - Moszkva -, a Szerves Kémiai Intézet Könyvtára, Egyetemi Könyvtár stb. - Leningrád -) rendszeres és a kölcsönösségen alapul. Az állami könyvtárügyi funkciók tekintetében (a bibliográfiai tevékenység egybehangolása, a kiadvány-tervek, duplum-anyag felhasználása, szakképzés, a szakrendszer kidolgozása stb.) a két akadémiai könyvtár elsősorban az Állami Lenin Könyvtárban és a Szaltükov-Scsedrin Könyvtárban működő központi szervek munkájába kapcsolódva vesz részt, a tudományos szolgáltatások tekintetében pedig - a fentiekén kívül - főleg az egyetemi könyvtárakkal működik együtt.

Jánszky Lajos - Láng Imre

A FID 28. KONFERENCIÁJA

(Hága, 1962. szeptember 24-29.)

A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség 1962. évi, sorrendben 28. konferenciáját Scheveningenben (Hága) tartotta. A konferencián husz ország százhusz képviselője, továbbá az Euratom, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség és az UNESCO képviselői vettek részt. A konferencia idején a FID elnöksége hat, a közgyűlés három alkalommal ült össze. Ugyancsak ülést tartottak a következő FID szakbizottságok is:

- CA = általános osztályozás-elméleti szakbizottság,
- CCC = központi osztályozási bizottság,
- MSR = gépi adattárolási és visszakeresési szakbizottság,
- LP = nyelvi kérdésekkel foglalkozó szakbizottság,
- TD = dokumentációs oktatási szakbizottság,
- TI = az ipar számára szóló műszaki tájékoztatás szakbizottsága.

A konferencia keretében sor került a dokumentációs folyóiratok szerkesztőinek tanácskozására is. Végül a konferenciát követően, október 1-én és 2-án a C3 szakbizottság (a társadalomtudományok osztályozásának kérdéseivel foglalkozik) is megtartotta 7. ülészakát. (L. a Könyvtári Figyelő 1962. 9-10. sz. 397-400. oldalakon)

Magyarországot a 28. FID konferencián Jánszky Lajos, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ főigazgatója, a FID alelnöke, valamint Dr. Láng Imre, a Művelődésügyi Minisztérium könyvtárososztályának helyettes vezetője képviselte.

A 28. FID konferencia az 1961. évi londoni konferencia határozata alapján csak szűkebb körű, ún. munka-ülésszak volt, és nem kísérték szakmai előadás-sorozatok. Mint ismeretes, az 1961. évi londoni FID konferencia kimondta, hogy nagyobb szabású dokumentációs konferenciákat a jövőben csak négyévenként hívnak össze, a közbenső években csak a munkabizottságok, valamint a közgyűlés és az elnökség munkaértekezleteit tartják meg. Ennek következtében a 28. FID konferencia érdemi munkálatai elsősorban a bizottságokban folytak.

Az elnökség hat ülésen szervezeti, pénzügyi és személyi kérdéseket tárgyal, valamint előkészítette és megvitatta a közgyűlés napirendjére kerülő problémákat, meghallgatta az egyes szakbizottságok jelentéseit, és foglalkozott a más nemzetközi szervezetekkel való együttműködés kérdéseivel is.

A közgyűlés napirendje

A közgyűlés napirendjén a következő fontosabb kérdések szerepeltek:

A FID 1961-62. évi tevékenységéről szóló jelentés. - Ez a jelentés jól tükrözi a FID Főtitkárságának a beszámolási időszakban végzett munkáját, azonban nem terjed ki az egyes tagállamok eredményeinek értékelésére. Ezért a közgyűlés, valamint az elnökség úgy határozott, hogy a jövőben az évi jelentésnek a főtitkárság beszámolóján kívül a tagállamok eredményeiről is részletes áttekintést kell nyújtania, mert a nemzeti tagokat elsősorban a többi országban elért eredmények érdeklik.

A közgyűlés a Szövetség pénzügyi helyzetével és az ennek tanulmányozására kiküldött pénzügyi bizottság jelentésével is részletesen foglalkozott. Válatlanul fennáll az a nehézség, hogy a főtitkárság működéséhez biztosított anyagi fedezeten kívül az egyes szakbizottságok folyamatos munkájához szükséges fedezet nem áll rendelkezésre, emiatt a szakbizottságok sok fontos munkával egyáltalán nem, vagy csak kismértékben tudnak foglalkozni. Az elnökség mellett működő pénzügyi bizottság felhatalmazást kapott arra, hogy újabb anyagi erőforrásokat kutasson fel.

A közgyűlés a japán nemzeti tag javaslatára Kotani professzort választotta meg alelnöknek a visszalépő Ootuka professzor helyett. A megüresedett latin-amerikai alelnöki tisztséget a közgyűlés nem tudta betölteni, mert a FID latin-amerikai bizottsága csak 1962. végén ül össze a jelölés megtétele céljából.

A közgyűlés nemzeti tagként felvette a pakisztáni dokumentációs központot. A szövetség tagjai sorába kérte felvételét az Egyesült Arab Köztársaság és Kuba is, ezek felvételéről a nemzeti tagok állásfoglalásának megismerése után dönt az elnökség.

Részletesen megtárgyalták a FID kiadványait, és meghallgatták a szakbizottságok jelentéseit is. Végül megállapodtak abban, hogy a következő konferencia 1963. októberében Stockholmban lesz, mégpedig ugyancsak munkaértekezlet jelleggel. Elfogadta a közgyűlés az 1965. évi washingtoni dokumentációs világkongresszus előkészítéséről szóló beszámolót, továbbá a japán nemzeti tag 1967-re szóló meghívását is.

A bizottságok és szakbizottságok ülései

Az egyes bizottságok és szakbizottságok ülésein a FID távlati munkaprogramjában szereplő legfontosabb kérdéseket tárgyalták. Ezekről a következőkben számolunk be.

1./ Dokumentációs szakemberek képzése (TD)

A szakbizottság üléseinek napirendjén lényegében két fő kérdés szerepelt:

- Hogyan lehetne biztosítani a dokumentációs szakemberek képzését szolgáló nemzetközi minta-tananyag kialakítását;
- Milyen módon lehetne előmozdítani a különböző országokban működő dokumentációs szakemberek tapasztalatcseréjét a képzés kérdéseinek megvitatására.

A szakbizottság lengyel vezetője (Zygmunt Majewski professzor) az 1961. évi londoni ülés határozatainak megfelelően még ez év áprilisában körkérdest intézett a FID nemzeti bizottságaihoz, tájékoztatást kérve az egyes országokban használatos kézikönyvekről vagy más - a dokumentációs szakemberek képzésében felhasználható - kiadványokról. A körkérdés célja az volt, hogy a beérkező válaszok alapján tájékoztatást lehessen nyújtani a FID 1962. évi konferenciáján az angol nyelvre fordítható, megfelelő színvonalu kiadványokról, illetve arról, hogy van-e lehetőség az előzetes munkálatok során kialakított elgondolásoknak megfelelő új, nemzetközileg elfogadható kézikönyvek iratására.

Tekintve, hogy az említett körkérdésre beérkezett válaszok száma csekély volt, a szakbizottság megbeszélései nem alapulhattak az előzetes felmérésre.

Ehelyett arról folyt a vita, hogy miként lehetne megoldani az egyes országokban folyó dokumentáló-képzés tananyagainak összevetését, valamint azt, hogy e tananyagokat a FID tagjainak rendelkezésére bocsássák. A vélemények meg-

egyeztek a tekintetben, hogy kívánatos lenne a begyűjtendő tananyagok elemzése és tanulmány készítése a vizsgálat eredményeiről. Mivel ez utóbbi munka anyagi fedezetének előteremtésére kevés a valószínűség, a bizottság úgy határozott, hogy első lépésként a dokumentációs szakember-képző tanfolyamok tanmeneteit illetve a működő tanfolyamok adatait kell bekérni. Felszólalásunkban hangsúlyoztuk az e téren szükséges tapasztalatcsere fontosságát - aminek időszerűségét a most megindítandó dokumentációs tanfolyamunk adja - , s azt javasoltuk, hogy az egyes FID nemzeti bizottságok gondoskodjanak az országukban folyó tanfolyamok tanmeneteinek begyűjtéséről illetve a FID titkárságához történő továbbításáról. Ha nem is történik egyéb, mint a beérkezett tanmenetek egyetlen dokumentumban való összefoglalása és e dokumentumnak a tagok rendelkezésére bocsátása, már így is értékes tapasztalati anyagra tehetnénk szert, és áttekintést szerezhethetnénk a másutt folyó képzésről. A közgyűlés - időhiány miatt - nem hozott végleges döntést e kérdésben, hanem felkérte a jelenlevőket, hogy írásban közöljék véleményüket a bizottság lengyel titkárságával.

A nemzetközi felhasználhatóság igényével készítendő tankönyv illetve tanulmány megiratásának tervével egyelőre felhagyott a bizottság, mivel - nyugati nézetek hatására - az az álláspont alakult ki, hogy nem lehetséges mindenütt egyformán érvényes tananyag összeállítása.

Megítélésünk szerint a dokumentálók képzésével foglalkozó szakbizottság munkájában - e terület fontossága miatt - az eddiginél tevékenyebben kell részt vennünk. Mivel a bizottság vezetője lengyel, közvetlenebb kapcsolat alakulhat ki közöttünk.

2./ Műszaki tájékoztatás (TI)

E szakbizottság titkársága a kanadai National Research Council-ban működik, elnöke R.E.Mc Burney. A szakbizottság tevékenységének kereteit megjelölő dokumentumot az év elején hagyta jóvá a FID elnöksége. A szakbizottsági ülések résztvevői az előzetesen megküldött akció-tervben foglaltakat vitatták meg. A terv hangsúlyozza, hogy rendkívül eltérő az egyes országokban működő műszaki tájékoztatási szervezetek jellege, rendszere, és különböznek módszereik is. E tényben az eltérő szükségletek jutnak kifejezésre. Az egyes országokban működő szervezetek tevékenységéről szerzett tájékozódás meglehetősen hiányos, holott a szakbizottság csak akkor végezhet eredményes munkát, ha megfelelően tájékozott. Ezért kívánatos, hogy az egyes országok nyilvános jelleggel működő tájékoztató szervezeteinek tevékenységéről, felépítéséről stb. elemző tanulmány

készüljön, melynek költségkihatásait már korábban közölte a szakbizottság elnöke a FID titkárságával. Az elemző tanulmány lenne hivatva azt is megszabni, hogy milyen módon tudna hozzájárulni a FID az egyes nemzeti szervezetek tevékenységének előmozdításához a nemzetközi együttműködés révén. Az akció-terv értelmében az elemző tanulmány kidolgozásáig terjedő átmeneti időszakban össze kellene állítani az egyes országok fontosabb műszaki tájékoztatási szervezeteit felsoroló jegyzéket (kivéve azokat, melyeket az üzleti vállalkozások belső használatra működtetnek, de beleértve minden állami illetve egyetemi, tudományos intézményi stb. nyilvános jellegű szervet); meg kellene vizsgálni a műszaki tájékoztatás nemzetközi cseréjét végző nemzetközi szervezet létesítésének lehetőségeit; valamint foglalkozni kellene azzal is, hogy van-e lehetőség olyan a FID által rendszeresen publikálandó kiadvány megjelentetésére, amely a műszaki tájékoztatási tevékenység fejlesztésével kapcsolatos közleményeket tartalmazná.

A széles körű - bár nem eléggé konkrét és még az utkeresés jegyeit tükröző - akció-terv körül élénk vita folyt a szakbizottságban. A vita középpontjában az a kérdés állt, hogy mire képes a szakbizottság mint a FID szerve, hogyan tudja valóban nemzetközivé tenni munkáját, mennyivel tud többet adni, mint az egyes országok műszaki tájékoztatási szervei. Olyan kételyek hangoztak el, hogy vajon lehet-e teljességre törekvő anyagot összeszedni a világ minden tájáról, az ipar valamennyi területéről. A szakbizottság a vita eredményeként leszögezte, hogy mind a tudományos, mind a technikai tájékoztatási szolgáltatások módszereinek stb. vizsgálata beletartozik tevékenységének hatókörébe, de hosszas vita tárgya volt az a kérdés, hogy hol a határuk a vizsgálandó területeknek. (Nyugati felfogás szerint a vizsgálódások körébe bele kellene tartozniok az iparral összefüggésben jelenkező kereskedelmi illetve pénzügyi stb. kérdéseknek is.) Elvi döntés született arról, hogy a szakbizottság illetékes a nyújtott tájékoztatások felhasználásának illetve a tájékoztató tevékenység hatáskörének kutatására is. Általában az a nézet alakult ki, hogy a FID-nek - a megfelelő általános tájékozottság megszerzése után - afféle "clearing house"-ként kellene működnie, tehát szolgáltatnia kell a műszaki tájékoztató szervezetek működésével kapcsolatos ismertetést, biztosítania kell a tapasztalatok kicserélését stb. E "postás" szerepen felül - a későbbiekben - nemzetközileg megoldandó elemző munkálatok elvégzésével, javaslatok tételével kell hozzájárulnia a tájékoztató tevékenység fejlesztéséhez.

A tőkés országok jelenlevő képviselői erőteljesen hangoztatták azt a nézetüket, hogy a FID-nek többet illetve mást kell nyújtania, mint az egyes nem-

zeti tájékoztató szervezeteknek, s elhangzott az a vélemény is, hogy ami nemzeti vonatkozásban elvégezhető, arra nem kell nemzetközi szervezet. Ebből az volt leszűrhető, hogy a nemzetközi szerv feladata nem a meglévő tapasztalatok pusztá összegezése lenne, hanem az, hogy a gyűjtött tapasztalatok alapján minőségileg újat nyújtson.

Olyan véleményeket is lehetett hallani, hogy a tájékoztató szolgáltatások terén nyújtandó ismertetésre elsősorban azoknak az országoknak van szükségük, amelyek az ilyen tájékoztatást - viszonylag elmaradottabb helyzetük következtében - jobban hasznosíthatják. (Jellemző mozzanatként említhető meg, hogy a fejlett tőkés országok egymás közötti tapasztalatcseréjének gyakorlati szükségességét külön nem hangsúlyozták.)

Miután egy csomó kérdést a vitában éppen csak érintettek (például a tájékoztatással szemben megnyilvánuló igények esetlegességét, magának a tájékoztatásnak tisztázatlan tartalmi és terminológiai kérdéseit, a különféle felépítésű szervezetek eltérő funkcióinak és szolgáltatásainak összehasonlításából adódó problémákat stb.), arra a következtetésre jutott a bizottság, hogy első lépésként az egyes országok műszaki tájékoztató szervezeteire vonatkozó adatgyűjtéshez kell hozzáfogni. Ezt az említett kanadai szerv - amely állami intézmény - fogja elvégezni.

3./ Gépi adattárolás és visszakeresés (MSR)

A FID-nek ez a szakbizottsága több mint tíz éves multra tekint vissza. 1951-ben hozták létre a gépi szelekcióval foglalkozó bizottságot, amely 1951 és 1957 között kidolgozta a FID és az UNESCO megbízásából kiadásra került kézikönyvnek a gépi szelekcióval foglalkozó részét. 1959-ben pedig - együttműködve a Német Dokumentációs Társasággal és a frankfurti Gmelin Intézzel - több napos értekezletet rendezett a dokumentáció automatizálásáról, azaz a gépi adatfeldolgozás, tárolás és visszakeresés kérdéseiről. A gépesített dokumentáció iránti fokozott érdeklődés következtében a FID 1961. évi közgyűlése elfogadta a bizottság hatáskörének kibővítésére vonatkozó javaslatot; feladatává tette a tájékoztató anyagok tárolásának és visszakeresésének kérdéseivel kapcsolatos vizsgálódásokat, valamint a gépi fordítás problémakörének gondozását. A bizottság e feladatkörének keretében előmozdítja a gépesített dokumentációval összefüggő kutatásokat és a tapasztalatok kicserélését. Azt is tervezi, hogy több ún. "liaison"-központot létesít az egyes országokban. Ezeknek az összekötő központoknak lenne a feladatuk a bizottság illetékességébe tartozó kutatási területeken végbement fejlődés adatainak gyűjtése és a

FID-hez történő továbbítása, hogy az érdeklődő országok hozzáférhessenek a gyűjtött anyagokhoz. A bizottság szoros kapcsolatot tart fenn az USA National Science Foundation nevű tudományos intézményének tudományos tájékoztató szolgálatával, amely az automatikus dokumentációval kapcsolatos kutatásokra vonatkozó ismeretanyagot gyűjti, feldolgozza és rendelkezésre bocsátja. A FID bizottsága az általa összegyűjtött információs anyagot értékelési célból eljuttatja az amerikai intézetnek. A gépi dokumentációval és fordítással összefüggő tapasztalati anyagot a National Science Foundation kiadásában megjelenő, Current Research and Development in Scientific Documentation című orgánumban is publikálják.

A szakbizottság vezetője, Dr. E. Pietsch (NSZK) jól előkészítette a napirendet: Beszámolót tartott az amerikai National Science Foundation egyik igazgatója, az Európai Atomenergia Szövetség (Euratom) képviselője, a nyugat-német számítási központ képviselője és egy svéd intézmény igazgatója. A beszámolók közül az Euratom képviselőjének tájékoztatója emelhető ki. Az Euratom tudományos tájékoztató központján belül két évvel ezelőtt kutatócsoport alakult az automatikus dokumentációval kapcsolatos kutatások céljára. Tekintettel arra, hogy a meglevő információs anyag - heterogén jellege miatt - alkalmatlan volt az értékelésre, a csoport a kérdőíves adatgyűjtés módszeréhez folyamodott. A kérdések megfelelő formába öntése nehézséget okozott, mivel hiányzott az egyértelmű terminológia. A kutatócsoport 600 intézménynek vagy személynek küldött ki kérdőíveket. (Mivel a National Science Foundation hasonló jellegű vizsgálódásokat folytatott, az USA intézményeit nem kérdezték meg.) A kérdésekre több mint 200 válasz érkezett. A kutatócsoport megítélése szerint a válaszok reprezentatív jellegűeknek minősülnek az 1961. december 1-ig alkalmazott dokumentációs módszerek tekintetében. A válaszok értékelése rendkívül nehéz feladatot jelentett. A beszámoló anyagából egyetlen jellemző adatot emelünk ki: a különböző feltérési módszerekkel dolgozó dokumentációs központokban naponta átlag 7 tájékoztatási érdeklődést elégítenek ki. (A szám független a meglevő dokumentumok számától és a használt módszerektől.) Az egyes módszereket vizsgálva pedig azt látjuk, hogy ez

a hagyományos kartotékrendszer-nél napi	0,3 - 200	kérdezősködést
a félautomata rendszer-nél napi	2 - 20	"
a lyukkártya rendszer-nél napi	0,3 - 50	"
a computer (számítógépes) rendszer-nél napi	2 - 80	"

jelent.

Megállapította a kutatócsoport azt is, hogy az áttérés az egyik rendszer-ről a másikra (pl. a fél-automatáról a lyukkártyarendszerre) igen nehézkes és költséges. A költségkihatásokról egyébként nem szolgáltatott adatokat a megkérdezettek, így a vizsgálódások e tekintetben nem voltak eredményesek. Ugyancsak nem adott választ a kutatás a dokumentációs módszerek és a különféle osztályozási rendszerek viszonyáról sem. Viszont bizonyos kép kialakult az egyes felhasznált rendszerek életkoráról: némelyik rendszer 50 éves multra is visszatekinthet (a kartotékrendszerek), de a legtöbb 1951 után létesült, a számítógépes-rendszerek pedig alig 5 éves multtal rendelkeznek. A beszámoló megjelölte a különböző rendszereket alkalmazó intézmények dokumentum-állományának alsó és felső határait, valamint évi állománygyarapodását, és rámutatott a rendszerek alkalmazhatósága és a különböző nagyságu állományok közti összefüggésekre.

A beszámolót, valamint a többi tájékoztatót követő vita ebben a bizottságban is megmutatta, hogy a FID keresi igazi nemzetközi feladatait. E bizottságban is azzal a megállapítással zárultak a megbeszélések, hogy az egyes országokban kidolgozott, illetve kikísérletezett módszerek elterjesztése a legközvetlenebb feladata a FID-nek, mivel azokat a tekintélyes anyagi eszközöket, amelyekre a kutatásnak szüksége van, csak nemzeti alapon lehet előteremteni. (Pl. az USA-ban a National Science Foundation évi 2 millió dollárt költ e célra.) Nyitott kérdés tehát az, hogy valójában mi a tartalma, illetve kézzelfogható haszna a nemzetközi együttműködésnek e téren. Felmerült egyébként az a gondolat is, hogy az UNESCO-val együttműködve egy nemzetközi számítási központot létesítsenek. Az UNESCO jelenlevő képviselője (Petersen) azonban kijelentette, hogy erre aligha lesz közvetlen anyagi lehetősége az UNESCO-nak.

4./ Az osztályozással kapcsolatos kutatások (CA)

Az osztályozás általános kérdéseivel foglalkozó bizottság - az egyes osztályozási rendszerek alkalmazásától és az e téren folytatott részletkutatásoktól függetlenül - az alapvető kérdésekre összpontosítja tevékenységét. Foglalkozik a különféle osztályozási rendszerek kapcsolataival, összehasonlításával, akár átfogó, akár szak-osztályozási rendszerekről van szó. Megkísérli megteremteni a világszerte folyó részkutatások kapcsolatát, összehangolását, azaz megpróbál ilyen vonatkozásban is tényleges nemzetközi szerepet játszani. E tevékenységét - hasonlóan a többi szakbizottsághoz - mindenekelőtt olyan információs központ kiépítésével igyekszik megalapozni, amely a különféle, folyamatban lévő kutatásokról tájékoztatást képes nyújtani, tehát afféle "clearing house"-ként mű-

ködnék. E munkájával a nemzeti tagok tájékoztatását kívánja szolgálni. Innen természetesen még hosszú ut vezet a valóban aktív, nemzetközileg összehangolt kutatótevékenységhez.

(A bizottság ülésén résztvettünk.)

5./ Nyelvi problémák (LP)

E bizottság nemrég létesült. Feladata a tudományos ismeretek elterjesztésének megkönnyítése a jelentkező nyelvi nehézségek megoldásának előmozdítása révén. Célul tűzte annak szorgalmazását is, hogy a tudományos és a műszaki publikációk néhány világnyelven hozzáférhetőek legyenek, azaz javasolta, hogy az elsődleges publikációk szerzői, illetve kiadói a publikált cikkekhez a két leghasználatosabb világnyelven közöljenek tartalmi összefoglalást, a másodlagos publikációk pedig közöljék a szerzői összefoglalásokat és kivonatokat legalább egy - az ENSZ által használt - idegen nyelven. A bizottság feladata továbbá fordítási központok és a fordításokkal kapcsolatos nemzetközi információs helyek létesítésének előmozdítása, a dokumentáció terminológiájának szabványosítása, központi terminológiai kartotékrendszer létesítése a FID központjában a társadalom- és természettudományok, illetve a technológia dokumentációs szakkifejezései számára, a gépi fordítás fejlődésének nyomonkövetése, az automatikus kivonatolás fejlődésének figyelemmel kísérése.

A bizottság keretében jelenleg egyetlen konkrét vállalkozás folyik: Szerkesztés alatt áll - az UNESCO-val kötött szerződés keretében - egy 800 kifejezést tartalmazó ötnyelvű terminológiai szótár, a francia, orosz, angol, német és spanyol nyelvű Vocabularium Documentationis.

(A bizottság munkájában időhiány miatt nem vettünk részt, a fejleményekről az írásos anyagokból tájékozódunk.)

6./ A dokumentációs folyóiratok szerkesztőinek értekezlete

9 ország 13 folyóiratának képviselőjében 17 személy jelent meg az értekezleten, amelyen Dr. Coblans, a Revue Internationale de la Documentation főszerkesztője elnökölt. Napirenden a FID Főtitkárság rövid beszámolója szerepelt a FID időszak kiadványainak jelenlegi szerkesztési problémáiról, majd minden jelenlevő szerkesztő beszámolt saját szakfolyóiratának működési területéről, példányszámáról, terjesztéséről és szerkesztési elveiről. A FID főtitkára új dokumentációs referálólappal alapítására tett javaslatot abból a megfontolásból kiindulva, hogy valamennyi nemzeti tag dokumentációs szakirodalmának referátumait egyetlenegy központi kiadványban kellene összesíteni. A vita során kitűnt,

hogy ilyen folyóirat alapítása ez idő szerint megvalósíthatatlan célkitűzés, és helyette inkább a jelenlegi Revue "Bibliográfia" rovatát kellene az eddigiehez képest négy-ötösörös terjedelműre növelni. Ehhez természetesen a nemzeti tagok hathatós közreműködése szükséges, hogy saját országuk szakirodalmáról megfelelően tájékoztassák a Revue szerkesztőségét. Az értekezlet javasolta a nemzeti tagoknak, hogy az egyes országokban megjelenő dokumentációs folyóiratok készítsenek kumulatív indexeket, a főtítkárságnak pedig azt, hogy a FID adja ki a Revue 1934-58. évi kumulatív indexét. Szóba kerültek az értekezleten szerzői jogi és szerzői tiszteletdíj kérdések is, ezeknek részletes megvitatását azonban a következő ülés napirendjére tették át.

7./ A Központi Osztályozási Bizottság (CCC) tevékenysége

A szakbizottságok ülésein kívül az Egyetemes Tizedes Osztályozási rendszer (ETO) legfőbb testülete, a CCC (Központi Osztályozási Bizottság) is ülésezett. A szakbizottság részletesen foglalkozott az ETO jövőjével, és a közgyűlés elé terjesztett jelentésében kifejtette az ETO gyökeres, gyors revíziójának szükségességét. Ehhez azonban tekintélyes anyagi eszközök szükségesek. Új, általános érvényű rendszer kidolgozására a CCC nem vállalkozhat, és a vélemények szerint mindaddig, amíg ilyen rendszert nem építenek ki, és annak használhatóságát a gyakorlat nem bizonyítja be, az ETO marad az egyetlen nemzetközileg elfogadott, alkalmazható illetve alkalmazott osztályozási rendszer. Ennek következtében a bizottság szerint az erőfeszítéseket az ETO megjavítására kell összpontosítani. A közgyűlés élénk vita után egyhangulag bizalmát nyilvánította a CCC további működése iránt és felkérte a főtítkárságot, hogy a rendelkezésre álló anyagi eszközök arányában támogassa a Központi Osztályozási Bizottság munkáját.

8./ Az afrikai országok dokumentációjának kérdése

Részt vettünk a Hágában működő Társadalomtudományi Intézet és a FID által közösen rendezett "kerekasztal"-vítán is, amely az új afrikai államok dokumentációjával foglalkozott. A vita, amelynek célja a tapasztalatok és nézetek kicserélése volt, nem tartozott a FID konferencia tulajdonképpeni napirendjébe.

A vita központi kérdése az volt, hogy miként kellene kialakítani az új afrikai államok szükségleteinek megfelelő dokumentációs szervezeteket, milyen jellegűek legyenek ezek és hogyan segíthetnék létrehozásukat a fejlett dokumentációval rendelkező államok stb. (Itt jegyezzük meg, hogy 1961. elején Brüsszel székhellyel megalakult az afrikai országok társadalomtudományi és gazdasági

dokumentációjának kérdéseivel foglalkozó nemzetközi központ, amelynek munkájába a közlések szerint 35 ország 80 tagintézete kapcsolódott bele. Az intézet feladata az afrikai kérdésekkel közvetlenül vagy közvetve foglalkozó szervezetek kiadványainak dokumentálása, regionális dokumentációs szervek létesítésének előmozdítása, tapasztalatcserék szervezése stb. A szervezet most van kialakulóban.)

A vita - jellegénél fogva - nem eredményezett konkrét határozatokat. Megítélésünk szerint a FID ez idő szerint még nem tud megbirkózni ezzel az egyébként fontos feladattal.

A 28. FID konferencia legfőbb fogyatékosága az volt, hogy a szakbizottságok munkája nyomán megszületett javaslatokat a közgyűlés csupán formailag tárgyalta, a jelentésekben foglalt javaslatokról nem történt döntés. A bizottságok működéséhez szükséges anyagi fedezetet a FID jelenlegi összetételében nem tudja biztosítani. Ezért különféle javaslatok születtek a FID anyagi helyzetének megjavítására. Elsősorban nyugat-német részről vetették fel ipari konsernek, trösztök stb. csatlakozásának lehetőségét, mégpedig azzal a feltétellel, hogy ezek a tagok a jelenlegi nemzeti tagokkal egyenértékű szavazattal rendelkezzenek a FID-ben. Véleményünk szerint ez a megoldás anyagilag bármennyire is kecsegtető, a FID jelenlegi, nemzetek fölötti jellegét erőteljesen megváltoztatná, és a szervezetet a nagykapitalista trösztök eszközévé tenné. Az ilyen jellegű törekvések ellen tehát határozottan fel kell lépniük.

1963 március végén jelenik meg a

MAGYAR KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI BIBLIOGRÁFIA

mely tartalmazza az 1962-ben Magyarországon önálló műként megjelent könyvtártudományi kiadványokat, a magyar folyóiratokban és hírlapokban megjelent cikkeket, valamint a külföldi könyvtártudományi folyóiratok cikkeit.

A bibliográfiára - melynek ára előreláthatólag 30 Ft. lesz - előjegyzések: beküldhetők a Könyvtártudományi és Módszertani Központba (Bp. VIII. Múzeum u. 3.).

Rózsa György - Weger Imre

A FID C/3 BIZOTTSÁGÁNAK ÜLÉSE

(Hága, 1962. október 1-2.)

Az ETO Társadalomtudományok főosztályának folyamatos felülvizsgálatára alakított FID C/3 (osztályozási) bizottság a hágai FID székházban tartotta megbeszéléseit dr. H. Arnzt professzor (Német Szövetségi Köztársaság) elnökletével. Az üléseken a FID képviselőin kívül Csehszlovákia, Hollandia, Magyarország és a Német Szövetségi Köztársaság képviselői vettek részt. (A résztvevők névsorát a 399. oldalon közöljük.)

A megbeszélések napirendjén az alábbi kérdések szerepeltek:

- 1./ A budapesti ülészak (L. Könyvtári Figyelő 1962.4.sz. 157-159.p.) : jegyzőkönyvének jóváhagyása;
- 2./ A 33-as szak csoportjainak végleges rendje és a 38-as szak beolvasztása;
- 3./ A 331 szak revíziója a csehszlovák javaslat alapján;
- 4./ Az ideológiai szempont szerinti alosztások;
- 5./ A következő ülészak helyének és idejének megvitatása, ügyrendi kérdések.

AZ ÜLÉSSZAK ÉRTÉKELÉSE

A 33-as szak végleges elrendezése tekintetében kedvező eredménynek kell tekintenünk, hogy a 33-as szaknak, mint a közgazdaságtudományok fő helyének kialakítása sikerült, és a 38-as (Kereskedelem, közlekedés) szak megszünt. Az egyes csoportok közül a megbeszélések a 333-as szak vázlatát is érintették, és úgy látszik, hogy az egészséges megoldás - a földtulajdon kérdésének és a lakáskérdésnek az elhatárolása az egyik közeli ülészakon létre fog jönni.

Mivel a 330-as, az elméleti szak alapos kimunkálása még nem történt meg, a csehszlovák küldöttség előzetes írásbeli javaslata alapján a 331 (Munka) szak felülvizsgálatára került sor. Az élénk és igen barátságos légkörben lefolyt megbeszélések során sikerült a résztvevőket a hiányzó marxista fogalmak (pl. konkrét és absztrakt munka, szükséges és többletmunka, a szellemi és a fizikai munka ellentétének illetve különbségének kiküszöbölése a szocializmusban illetve a kommunizmusban stb.) bevezetésének szükségességéről meggyőzni, és a 331.08 szakban számunkra megfelelő jelzetet találni. A 331.0 szak vitája befejezettnek tekinthető, további részeinek tárgyalása a következő ülőesszak napirendjén szerepel.

Az ideológiai szempont szerinti alosztások kérdésében a szocialista országok küldöttségei már a budapesti ülőesszakon kijelentették, hogy bevezetésüket nem ellenzik ugyan, de ilyen alosztásokra nincs szükség. Az ülőesszakon lefolyt vita is ezt az álláspontot igazolta. Kitünt, hogy felettébb szubjektív tényező annak a megítélése, hogy ki milyen álláspontot képvisel. Éppen ezért új nevet javasolt rá az NSZK delegációja: "nézőpont szerinti alosztás" (Anhängezahl der Betrachtungsweise). A magyar küldöttség rámutatott arra, hogy eredetileg ez az alosztás a különböző értelmezésű, de azonos alakú (homonim) elnevezések megkülönböztetésére szolgált volna, amint azonban a 331-es szak eddigi vitája is bizonyítja, a különböző tartalmu fogalmakat közös egyetértéssel megállapított főtáblázati számokkal is ki lehet fejezni, ez a fajta alosztás tehát felesleges.

Az ülőesszakok időtartamának meghatározásával kapcsolatban a magyar delegáció már a budapesti ülőesszakon is javasolta - a jelen ülőesszakit megelőzően pedig a FID-hez intézett levelében is kifejtette és az ülőesszakon ismét hangsúlyozta - azt, hogy az eredményesség érdekében több napos (4-6 napos) ülőesszakokat tartsanak, melyeket nagyobb intervallumok szakíthatnának meg. A delegációk helyesléssel fogadták ezt az álláspontot, de a munka folyamatossága érdekében továbbra is szükségesnek ítélték az évenkénti két ülőesszakit. Így tehát azt határozták, hogy 1963. májusának elején Csehszlovákiában (4 nap), októberében pedig a FID közgyűléshez csatlakozóan Stockholmban (2 nap) rendezik meg a FID C/3 ülőesszakit.

M. Schuchmann, aki az eddigi hét ülőesszak jegyzője volt, felmentését kérte e tisztsége alól. Helyére a delegációk a holland dr. J.D. Korevaar-t választották meg.

A megbeszéléseket barátságos légkör, az egymás álláspontja iránti meg-

értés és az ügy továbbfejlesztésének őszinte szándéka jellemezte. Az eredmények - tekintetbe véve a szűkre szabott időt és a felmerült problémák természetéből következő ideológiai nehézségeket - kielégítőnek tekinthetők.

A RÉSZTVEVŐK NÉVSORA

	ARNZT, H. prof. dr. (elnök)	2. KOREVAAR J. D. dr.
FID		3. LAAN A. van der
	1. LORPHÈVRE G. (CCC)	4. WESSELING J. C. C.
	2. ÖHMAN E. (Osztályozási oszta) Magyarország	
Csehszlovákia		1. RÓZSA György
	1. HAVLÍČEK K.	2. WEGER Imre dr.
	2. LEVČIK B. dr.	NSZK
Hollandia		1. SCHUCHMANN M. (jegyző)
	1. ANDEL Mme G.M. van	2. WERNICKE K.G.

(Az ülés szak kezdetén néhány óráig résztvett a bizottság ülésén dr. A. Wysocki, a Lengyel Tudományos Akadémia Dokumentációs Intézetének igazgatója, továbbá - megszakításokkal - rövidebb ideig F.E. Humblet, a FID főtitkára is.)

A 33. SZAK ÚJ FELOSZTÁSA

33	Népgazdaság. Közgazdaságtudományok. Gazdasági helyzet
	A gazdasági helyzet illetve valamely jelenséggel kapcsolatos gazdasági kérdések jelzete 33:0/9; földrajzi viszonylatban pedig 33 (1/9). Így aztán a hírközléssel és közlekedéssel kapcsolatos és eddig 383/388 alá sorolt kérdések új helye a 33:654 illetve 33:656 jelzet.
330	Politikai gazdaságtan. A közgazdaság elmélete
331	Munka
332	megszünt → 336.8
333	Agrárpolitika, Földbirtokpolitika. ("Grund und Boden")
334	megszünt → 338.7
335	megszünt → 30... illetve 330...
336	Pénzügyek. Bankok. Pénz. Vámügy
.7	Vámügy (Alosztályozása mint eddig, a 337-nél)
.8	Bank- és hitelügy (Alosztályozása mint eddig, a 332-nél)

- 337 megszünt → 336.7
- 338 Termelés. A gazdaság fejlődése. Szövetkezetügy
.7 Szövetkezetügy (Alosztályozása mint eddig, a 334-nél)
- 339 Az anyagi javak elosztása és felhasználása. Kereskedelem, Jövedelem, Nemzeti vagyon, Nemzeti jövedelem
.8 A termelt áruk szétosztása, Kereskedelem
.80 A kereskedelem általános kérdései. (Alosztályozása mint eddig, a 380-nál)
.82/.86 (Változatlan)
- 339.87 Árueelosztás egy országon belül, Belkereskedelem, (Alosztályozása mint eddig, a 381-nél)
- .88 Árueelosztás a világforgalomban, Külkereskedelem (Alosztályozás mint eddig, a 382-nél)

A 38 SZAK FELSZÁMOLÁSA

- 38
- 380 → 339,80
- 381 → 339,87
- 382 → 339,88
- 383 → 33:656,8
- 384 → 33:654
- 385 → 33:656.2/.5
- 386 → 33:656,62
- 387 → 33:656,61
- 388 → 33:656,1
- 389
- .12/.14 → 351,821
- .15/.16 → 531,7
- .17 Számsorok, Formátumsorok és térfogatsorok (Uj helyére a CCC teryen javaslatot, esetleg az 517.27-hez)
- .2 → 529,7
- .6 → 001,7 (Uj szám!)

Rózsa György - Weger Imre

HOLLAND KÖNYVTÁRAKBAN ÉS DOKUMENTÁCIÓS INTÉZMÉNYEKBEN

A FID C/3 (osztályozási) bizottság 1962. évi hágai ülészakának idején (sz ülészakáról beszámolót a oldalakon közlünk), 1962. szeptember 26. és október 3. között meglátogattunk néhány holland könyvtárat illetve dokumentációs intézményt. Ennek kapcsán olyan intézmények munkájáról is beszámolhatunk, amelyeket magyar könyvtárosküldöttség még nem tanulmányozott.

A BÉKEPALOTA KÖNYVTÁRA

A hágai Békepalota Könyvtára (Vredespaeleis Bibliotheek) nyilvános tudományos könyvtár, amely Európa egyik legjelentékenyebb nemzetközi jogi és államtudományi gyűjteményét foglalja magában. A könyvtár nyilvános jellegű, de emellett szak- és hivatali könyvtára a nemzetközi bíróságnak, az állandó nemzetközi döntőbizottságnak és a nemzetközi jogi akadémiának is. A könyvtár osztályvezetője, J.D. Korevaar (a holland FID C/3 bizottság tagja) részleteiben is megmutatta nekünk a különböző gyűjteményeket és a katalógus-hálózatot.

A katalógussal kapcsolatban érdemes megjegyezni:

Formailag az ún. leideni cédularendszert alkalmazzák, amely abból áll, hogy a cédulákat nem katalógus dobozokban helyezik el, hanem 50-100 darabot bekötnek, és egy-egy ilyen cédulaköteg szolgál katalógus dobozként. A katalóguskötegek bekötve polcra kerülnek; ugyanugy mint a könyvek, és a polcokon egymás mellett álló kötegek az állvánnyal együtt képezik a katalógus szekrényt. Több holland könyvtár alkalmazza ezt a rendszert, amely hagyományosan alakult ki. Érdeklődésünkre sem itt, sem máshol nem tudtak bővebb felvilágosítást nyújtani előnyeiről. A hagyománytiszteleten kívül más indokoltsága alig lehet e rendszer alkalmazásának.

A könyvtár súlyt helyez arra, hogy beszerezze a szocialista országok irodalmát (Dr. Korevaar egyébként a szláv irodalom szakértője), mégis úgy tűnt, hogy állományukban jobban megtalálható a szocialista országokra vonat-

kozó nyugati irodalom, mint maga az eredeti forrásanyag. Ebben nyilván része van a nyelvi nehézségeknek is.

Végül megjegyezzük, hogy sem a könyvtár munkaszervezetében, sem szolgáltatásaiban nem tapasztaltunk olyan módszereket, amelyek elütnének a tudományos könyvtárakban általában használt módszerektől.

A GAZDASÁGI MINISZTERIUM KÖNYVTÁRA ÉS DOKUMENTÁCIÓS OSZTÁLYA

A Gazdasági Minisztérium Könyvtára és dokumentációs szolgálata (Bibliothek Economische Voorlichtingsdienst) egyike a legjelentékenyebb nyugati közgazdasági dokumentációs intézményeknek. Szervezetileg a Gazdasági Minisztérium osztályaként működik, ennek ellenére nyilvános könyvtár, amelynek szolgáltatásait mind belföldről, mind külföldről sokan veszik igénybe. A dokumentációs szolgálat kiadványára, az Economic Abstracts-ra a világ minden táján előfizetnek. Fontos szolgáltatása még a témafigyelő szolgálat is. (Mintegy 200 bel- és külföldi előfizetője van témaköri figyelőkartonjainak.)

A könyvtári és dokumentációs munkát a legszélesebb szakmai nyilvánosság folyamatos tájékoztatása céljából szervezték meg, ezt tükrözi feldolgozó módszerük és technikai apparátusuk is. A könyveken kívül feldolgozzák a vállalati jelentéseket, a nemzetközi gazdasági szervezetek sokszorosított jelentéseit, a statisztikákat és a beérkező teljes folyóiratirodalmat. Ennek a feldolgozó munkának az a sajátossága, hogy a katalógusba mind a könyvekről, mind a folyóiratcikkekről, mind az egyéb dokumentumokról kizárólag csak anno-tált cimleírások kerülnek. A témafigyelő szolgálat keretében a megrendelők az általuk megadott témakörből megkapják a katalógusba bekerülő cimleírások másolatát. Ehhez az szükséges, hogy a dokumentáció magas színvonalu, korszerű sokszorosító apparátussal rendelkezzen, aminek a minisztérium birtokában is van. Saját szerkesztésű gépeik lehetővé teszik a dokumentumok gyors feldolgozását és sokszorosítását. (Ennek a sokszorosító, ún. diaskopikus rendszernek a leírása megtalálható a Revue de Documentation 1949. fasc. 4-ben, a holland dokumentáció leírását és ezen belül a Gazdasági Minisztérium sokszorosító szolgálatáról pedig áttekintést ad a Nachrichten für Dokumentation 1952. évi 2. száma. Mindkét közlemény szerzője Gerda M. van Andel. A diaskopikus eljárásra vonatkozóan részletes dokumentációt hoztunk magunkkal, ez hozzáférhető az MTA Könyvtárában és a Könyvtár-tudományi és Módszertani Központban.)

Mind az Economic Abstracts, mind pedig a katalógus annotált címlírásai színvonalasak, általában elégségesek ahhoz, hogy az érdeklődő szakembereket tömören tájékoztassák a feldolgozott dokumentumokról. A könyvtár vezetőhelyettesének, Van der Harst-nak felvilágosítása szerint a dokumentációs szolgálat állandó fejlődésben van, újabb és újabb belföldi illetve külföldi rendelők veszik igénybe szolgáltatásait.

A könyvtár magyar anyaga igen csekély, nem is tudnak arról, hogy például a Központi Statisztikai Hivatal idegen nyelven is megjelentet kiadványokat, és egyáltalán, hogy a magyar közgazdasági irodalomról néhány közlemény a világnyelveken is hozzáférhető. Az illetékes magyar intézményekkel azonban szívesen létesítenének kapcsolatot.

A HOLLAND KÖZPONTI DOKUMENTÁCIÓS INTÉZET (NIDER)

A hágai Holland Központi Dokumentációs Intézet (Niederlands Instituut voor Documentatie en Registratuur = NIDER) a műszaki tudományokkal foglalkozik, a társadalomtudományokkal ugyyszólván egyáltalán nem, a természettudományokkal pedig csak kis mértékben. Az intézmény nem állami szerv, hanem vállalként működik, és gazdasági intézmények dotációiból illetve saját szolgáltatásainak bevételeiből tartja fenn magát. Szoros kapcsolatban áll a Szabványügyi Hivatallal, a szabványügyi dokumentációt kizárólagos joggal látja el, bevételeinek ez az egyik fő forrása. Fejlődésére jellemző, hogy a közeljövőben új, önálló épületbe költözik. Az intézet nagy teljesítményű sokszorosító apparátussal rendelkezik, például a legmodernebb xerox géppel is. A NIDER vezetője Andre van der Laan (a holland FID/C/3 bizottság tagja) készségesnek mutatkozott az esetleges cserekapcsolatok felvétele illetve kibővítése tekintetében.

(Az intézmény munkájára vonatkozó dokumentációs anyag megtalálható az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban illetve a Könyvtár-tudományi és Módszertani Központban.)

A NEMZETI (KIRÁLYI) KÖNYVTÁR

A Holland Királyi Könyvtár (Koninklijke Bibliotheek), amely ugyancsak Hágában található, 1795 óta Németalföld nemzeti könyvtára. A könyvtár a nemzeti sajtótermékek gyűjtése és tárolása mellett általános tudományos könyvtári

feladatokat is ellát. Ez az intézmény a világ legtöbb tudományos nagykönyvtárához hasonlóan szintén helyhiánnyal küzd. Régi épületeit egymás után nőtte ki, és jelenleg földalatti és emeleti összekötő utjaival, több épülettömbjével együtt alkotja a tulajdonképpeni könyvtárat. Új könyvtárépületet nem terveznek, hanem – talán elsősorban hagyománytiszteletből – a régi épület körül próbálnak tovább terjeszkedni olyan formán, hogy a raktárrá vagy más könyvtári helyiséggé át nem alakítható közeli épületeket az állam kártalanítással kisajátítja, lebontja és új kiegészítő épületeket emeltet helyükbe.

Átnézve a könyvtár magyar vonatkozású anyagát, szembetűnő két témakör bő szerepeltetése. Az egyik a két világháború közötti idegen nyelvű magyar irredenta irodalom, a másik pedig az 1956-tal foglalkozó idegen nyelvű, főleg emigránsok tollából származó ellenséges kiadványok csoportja. A szocialista Magyarország életét, tudományát, kulturáját bemutató művek száma vajmi csekély. Mind a Királyi Könyvtár állományában, mind pedig az általa gondozott központi folyóirat-katalógusban megtalálható az MTA idegen nyelvű actáinak jó része. A magyar nyelvű anyag tekintetében azonban ez a könyvtár sem áll sokkal jobban, mint a Békepalotáé vagy a Gazdasági Minisztériumé. Az itt szerzett tapasztalatok is arra mutatnak, hogy egy idegen nyelvű magyar társadalomtudományi referáló folyóiratnak hasznát látná a magyar tudomány külföldi propagandája. Az ilyen vagy ilyenfajta kiadvány talán elősegítené, hogy Magyarországról, a magyar tudományról helyesebb kép alakuljon ki.

A könyvtár kezelésében lévő központi katalógus átfogja – a műszaki tudományok kivételével, amelyeknek központi katalógusa a Delfti Műszaki Egyetem Könyvtárában van – valamennyi tudomány területét. Amennyire fel tudtuk mérni, a központi katalógus színvonalas, könnyen használható. A központi katalógusnak egyébként nemcsak a tudományos intézmények, hanem gyakran, hivatalok is szolgáltatnak adatokat. A központi katalógus két részből áll, a könyvek illetve a folyóiratok katalógusából. A könyveket nyilvántartó központi katalógus tételeinek száma megközelíti a 3 milliót, a folyóirat KC-é 200 000 tétel körül mozog. A központi katalógusok nagymérvű kihasználtságát mutatja, hogy naponta mintegy 500 megkeresést kapnak.

A DELFTI MŰSZAKI EGYETEM KÖNYVTÁRA

A Delfti Műszaki Egyetem Könyvtárát (Bibliotheek Technische Hogeschool) holland kollégáink figyelmeztetése alapján kerestük fel, mivel érdeklődésünkre több helyen is azt a felvilágosítást kaptuk, hogy könyvtári műsza-

ki fejlesztést elsősorban Delftben lehet látni. Ez a műszaki fejlesztés elsősorban nem a feldolgozást (elektronikus adattároló, visszakereső gépek stb.) érinti, hanem a munkaszervezést és berendezést. A könyvtár a műegyetem területén, igen szép régi épületben működik, és annak érdekében, hogy ne bontsák meg a régi épületek harmóniáját, kívülről az épület tökéletesen beleilleszkedik a környezetbe, belülről viszont teljesen újjáalakították a modern könyvtári berendezési elvek alapján. Természetesen bizonyos adottságokkal meg kellett alkudniuk, a korszerűsítést a régi épület bizonyos mértékig korlátozta.

A könyvtár teljes újjászervezését és modernizálását mintegy 3 év alatt fogják megvalósítani. A korszerűsítést három tagú munkacsoport irányítja, amelynek tagjai között mérnök és könyvtáros egyaránt található. Megmutatták a modernizálási laboratóriumot is, ahol különböző felszereléseket, berendezéseket kísérleteznek ki (ehhez megfelelő segédszeméllyel is rendelkeznek), illetve ahol a könyvtári berendezési tárgyak prototípusait gyártják. (A könyvtár felszereléséről és berendezéséről készített fényképfelvételek az érdeklődők számára rendelkezésre állnak az MTA Könyvtárában valamint a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban) A kipróbált műszaki újításokból hármat emelnénk ki.

Az egyik az ún. bibliofon. Ennek az a lényege, hogy az olvasók a raktári számot egy, telefonhoz hasonló készüléken letárcsázzák, a tárcsázott szám automatikusan, valamilyen villamos berendezés segítségével megjelenik a megfelelő raktári részben, és a raktárkezelőt egyenesen odavezeti a könyv helyére. A könyv jelenleg a kéréstől számított 14 perc alatt érkezik az olvasószolgálathoz. Az újjáalakítás befejezésére ezt az időt 5 percre óhajtják csökkenteni. Ehhez a következő berendezést fogják alkalmazni (kísérleti példányát működésben láttuk): Matematikusok bevonásával ún. spirál könyvtovábbító - rendszert kísérleteztek ki, amelynek az a lényege, hogy a spirál-szerkezetre tett könyvet saját súlya juttatja el rendeltetési helyére. Tekintettel arra, hogy új raktárrészt is kívánnak építeni, a tervek szerint 2 spirál-továbbító fog működni. Az egyik (a nagyobbik spirál-rendszer) az olvasószolgálattól távolabb eső raktárrészben működik (a kereséseket ide ugyancsak a bibliofon útján továbbítják), a spirálon leérkező könyv futószalagra kerül, amely automatikusan átszállítja az olvasószolgálat épületében működő másik spirál-továbbítóhoz, onnan pedig a könyv a már leírt módon folytatja útját az olvasószolgálathoz. Érdeklődésünkre elmondották, hogy a spirállal történő továbbítás semmiképpen nem jár a könyv sérülésével, rongálódásával és a kötést sem viseli meg jobban az ilyen szállítás, mint bármely más mechanikai módszer.

Véleményünk szerint a könyv továbbításának ez a módja igen gyors és gazdaságos, ráadásul különösebb beruházást sem igényel.

A harmadik ujtás az automata reference-készülék. Az olvasó kényelmes karosszék mellé szerelt telefonkészülék hallgatóját leemeli és a megfelelő gomb lenyomásával a leggyakoribb tájékoztatási kérdésekre (beiratkozás, katalógusok és használatuk, a kölcsönzés stb. módja) hanglemezzre vett választ kap. A válasz kiegészítéseként kis, illusztrált füzetben azt a szemléltető anyagot is megtalálhatja, amire a válasz hivatkozik.

A könyvtár kitűnően felszerelt mikrofilm-szolgálattal, és sokszorosító apparátussal, és telex-szel rendelkezik, aminek elsősorban a műszaki központi katalógusok igénybevételekor látják hasznát. A könyvtár berendezéséhez messzemenően felhasználták a különböző fémszerkezeteket, például a katalógus szekrények és az olvasószolgálati felszerelések is főleg alumínium és más fémek felhasználásával készültek. A kölcsönzési munkákat is gépesítették.

TANULSÁGOK

A holland könyvtári és dokumentációs intézmények munkájának még ily rövid időtartamu tanulmányozása is mindenekelőtt azzal a tapasztalattal szolgált számunkra, hogy a kisebb nyugati országok szakmai tevékenységét érdemes nagyobb figyelemmel kísérnünk. A holland kollégákkal folytatott beszélgetésekből az derült ki, hogy a könyvtári, valamint dokumentációs munka Hollandiában megfelelő gazdasági és társadalmi megbecsülésben részesül. A könyvtárak és dokumentációs szervezetek jól el vannak látva technikai felszerelésekkel. Sokszorosító berendezésekre szinte mindenhol igen sokat áldoznak, abból a megfontolásból kiindulva, hogy e befektetések a szolgáltatások változatosságával, gyorsabb és szélesebb körű terjesztésével megtérülnek. Magától értetődőnek tartják az olyan gépek használatát, mint a telex, xerox stb. A feldolgozás terén igen figyelemre méltó a Gazdasági Minisztérium dokumentációs szolgálatának az a felfogása, hogy a katalógusba pusztán cimleírás nem kerülhet be, mert ez a szakembernek nem elegendő. Ennek következtében az annotált cimleírásoknak nagy jelentőséget tulajdonítanak, és felhasználásukban a katalógusnak sajátos műfaját valósítják meg.

Végül megállapíthatjuk, hogy a munkaszervezet, a katalógusok tekintetében, valamint a könyvtárosok és dokumentációs szakemberek felkészültségében kiálljuk velük az összehasonlítást.

Pétervári László

A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG KÖNYVTÁRAINAK FOTO ÉS SOKSZOROSÍTÓ RÉSZLEGEIRŐL

A Német Demokratikus Köztársaságban a könyvtárak foto szolgálatának feladata nem olyan sokrétű, mint nálunk. A mikrofilmet nem igen alkalmazzák könyvtári állományvédelmi, gyarapítási vagy szolgáltatási eszközként, illetve csak nagyon kevés helyen ismerik el létjogosultságát és szükségességét. Általában csak mint sokszorosító eljárást használják a kutatók, a könyvtár vagy az intézmény olvasható másolatokkal való ellátására. Például:

- a./ a Goethe, stb. kritikai kiadások filmre vett tiz- és tizezer kockányi anyagáról nagyítás készült és készül;
- b./ folyóirat és sorozat kiegészítések esetében megfelelőre nagyított másolatokat készítenek, amelyeket bekötve beosztanak az eredeti dokumentum raktári helyére;
- c./ az intézeti megrendelések alkalmával csak a nagyításokat adják át, a negatívot megtartják.

Természetesen ilyen esetekben nem beszélhetünk mikrokönyvtárról, mivel a mikromásolatok másod- vagy harmadpéldányok. Az esetleges mikrokönyvek gyűjtése és tárolása általában másodlagos feladat. Legtöbb esetben a raktárban egy polc vagy szekrény és az olvasóteremben egy olvasógép jelenti a mikrokönyvtárat. (Azonban a mikrofilmre vett anyagot minden esetben nyilván tartják a katalógusokban!)

A könyvtári fotolaboratóriumok technikai felszerelése a hazai optikai ipar függvénye. A belföldi szükségletet kielégítő mértékben ellátó üzemek gyártmányait megvásárolhatják és használják is. Így nagy előnyt jelent számukra az, hogy devizagondok nélkül fejleszthetik felszerelésüket, azonban hátrányos, hogy a nem gyártott gépeket nem szerezhetik be. A fotolaboratóriumok fontosabb gépi felszerelésének áttekintését táblázatunk mutatja. (A táblázat alatt

felsorolt intézmények egyben a tanulmányut során meglátogatott intézményeket is jelentik)

	MTA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Felvevőgépek Dokumator-DEFA	+	+		+	+			+	+	+		+	+	+	+	
Mikrokártya	+						Minden eljárásban dolgoznak (átépítés alatt)								+	
Kisfilmes reprogép	+	+		+	+					+	+	+	+	+	+	+
Lemezes fényképezőgépek	+	+		+	+					+		+	+	+	+	
Kisfilmes gépek	+	+		+	+					+	+	+	+	+	+	+
Diamásolók	+	+		+	+					+		+		+		
Mikroszkóp				+						+						
Optikai másolók	+	+	+			+							+			+
Gyorsmásolók	+	+									+					
Színes laboratórium				+								+				
Színes géppark				+								+				
Nagyítógépek	+	+		+	+				+	+	+	+	+	+	+	+
Kontakt másolók	+	+		+	+					+		+	+	+	+	
Száritószekrény		+		+	+					+	+	+	+	+		+
Filmelőhívódob	+	+		+	+					+	+		+	+		+
Mosódob		+		+	+					+	+	+	+	+	+	+
Száritódob	+	+		+	+				+	+	+	+	+	+	+	+

(A táblázat első oszlopában MTA jelzéssel a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának mikrofilmtári felszerelését tüntettük fel.)

- 1./ A Német Tudományos Akadémia Könyvtára, Berlin. (Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin Akademie-Bibliothek.)
- 2./ A Német Tudományos Akadémia Dokumentációs Intézete, Berlin. (Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin Institut für Dokumentation.)
- 3./ A Német Tudományos Akadémia Orvostudományi és Élettani Intézete, Berlin-Buch. (Deutsche Akademie der Wissenschaften Institut für Medizin und Biologie, Berlin-Buch.)
- 4./ Deutsche Staatsbibliothek, Berlin.
- 5./ Universitätsbibliothek, Berlin.
- 6./ A Humboldt Egyetem Film- és fotoszolgálata. (Humboldt-Universität zu Berlin, Institut für Hochschulfilm- und Bildstelle.)

- 7./ Deutsche Akademie der Künste Abteilung Literaturarchiv, Berlin.
- 8./ Technische Universität Hochschulfilm- und Bildstelle, Dresden.
- 9./ Sächsische Landesbibliothek, Dresden.
- 10./ Deutsche Fotothek, Dresden.
- 11./ Landesarchiv, Dresden.
- 12./ Deutsche Bücherei, Leipzig.
- 13./ Universitätsbibliothek, Leipzig.
- 14./ Universitätsbibliothek, Halle.

Mikrofilmezésre a jeni Zeiss művek által gyártott Dokumator mikrofilm-felvevőgép különféle típusait és a friedrichshageni DEFA asztali illetve nagy mikrofilm-felvevőgépét használják. A reprodukciós fényképezésre használt kisebb gépek, például az Exakta Varex, Praktina, Praktisix stb. ugyancsak ismert NDK gyártmányok. Lemezes műtermi gépeik és optikai másoló gépeik között csak régi típusok találhatók, közülük megemlíthető a Siemens-művek által előállított automata optikai másoló gép. Ez a gép fordítós papírra dolgozik (21 cm x 100 m-es Vephota-Repro-Umkehr-Papier), lefényképezi, előhívja, rögzíti és szárítja a másolatot. Kiszolgálásához egy fényképész és egy technikus kell. A technikus feladata a gép folyamatos munkájának biztosítása, karbantartása, a vegyszerek keverése és cserélése. A másik személy feladata csak a fényképezendő anyag objektív elé helyezése, mivel az összes többi művelet önműködően történik. Egy másolat teljes elkészítési ideje kb. 12-20 perc.

A laboratóriumok felszereléseik közül ki kell emelni néhányat, melyek használata a teljesítmény növelését teszi lehetővé. Amíg például a filmkészítés folyamatossága a 30 és 50 m-es tekercsfilm-előhívó hiánya miatt megszakad (a Zeiss művekben régebben készítettek 30 m-es dobelőhívót és szárítót, azonban ennek gyártását megszüntették), és általában csak rövidre vágott filmet hívnak, addig a nagyítási munka minden mozzanatát jó gépi felszerelés segíti: nagyteljesítményű nagyítógépek, mosódobok, szárítódobok, szárítószekrények, lemezek, síkfilmek és tónusos filmek számára. Ezek teszik lehetővé a nagyobb termelékenységet ezen a munkaigényes területen. Azonban a könyvtári fotolaboratóriumok teljesítményének megítélésében óvatosságra van szükség. A sokfajta munka (dia, mikrohártya, kisfilm-felvétel, tónusos felvétel, lemezek stb.), az igényes nagyítások (klisék, albumok, kiállítások számára) stb. mind a termelékenység rovására mennek. Ilyen értelemben természetes, hogy a csak 1-2 fajta munkát (mikrofilm és nagyítás vagy csak optikai másolat) végző laboratóriumok teljesítménye kielégítőbb. A nagy teljesítmény függ a dolgozók között-

ti munkamegosztástól is, vagyis attól, hogy mindig ugyanazon munkát végzik-e. A német könyvtárakban általában minden munkafolyamathoz tudnak laboránst igénybe venni. Így érthető a teljesítmény évenkénti kb. 15-20 %-os növekedése, mely minden esetben a gépi felszerelés teljes kihasználásának következménye.

A sokszorosítás első követelménye a megrendelés, mely általában külső és belső munkára választható szét. A belső megrendelések a könyvtár mindennapi munkájával állnak kapcsolatban többnyire a gyors elkészítés igényével. A külső megrendelések a könyvtár anyagának valamelyik részére, darabjára vonatkoznak. A kikeresést a könyvtárosok a megrendelő levelének segítségével végzik (van olyan könyvtár is, ahol külön térítésért!), vagy pedig a megrendelő a kölcsönzőben vagy valamelyik olvasóteremben jelöli ki a fényképezendő dokumentumot. Nyilvántartási célból először a megrendelő-úrlapokat töltik ki. Az úrlapok a megrendelés, a nyersanyagelszámolás és a számlázás hivatalos feljegyzését teszik lehetővé. A különböző úrlap-rendszerek összehasonlítása alapján a következő, általánosan használt úrlap-mintáról beszélhetünk. Az úrlap tömb alaku nyomtatvány, mely két részből áll:

a./ a megrendelési rész tartozékai:

1. nyersanyag-nyilvántartó lap,
2. ellenőrző illetve statisztikai lap,
3. a megrendelő példánya, melyen a rendelést igazolják,
4. raktári őrzjel: a mű fotózás miatt hiányzik a helyéről!
5. a megrendelő 2. példánya; ez egyben igazolás és kísérőlevél is.

b./ a számlarész tartozékai:

1. hivatalos úrlap,
2. csekk.

(A számlarész lehet a megrendelési rész 5. lapja is.)

Az úrlaptömbök általában számozottak, melyeket egy ellenőrző könyvben szám szerint is nyilvántartanak. A rendelés teljesítésekor bélyegzővel jelzik a kiküldés időpontját.

Az adminisztrációs dolgozók által továbbított dokumentumok a laboratóriumba kerülnek. A könyvek és a folyóiratok könyvtári kocsin vagy polcokon, a kisebb egységek borítékban vagy más formában, például úgy, hogy az általánosan, nálunk is használt levélkosár egyik oldalára számokat festenek, és fekete számmal jelzik a futószalagot, piros számmal pedig a sürgősséget. Ez a levélkosár-megoldás védi az eredeti dokumentumot és kiméli az elkészült negatívot (sok esetben a törékeny lemezeket!), valamint a könnyen széthulló nagytás-sorozatokat is.

A laboratóriumban a munkát elkészítő dolgozó ellenőrzés után a nyersanyag-nyilvántartó lapra feljegyzi az általa elkészített munkához felhasznált anyag mennyiségét. Ezután a kész munka visszakerül az adminisztratív dolgozóhoz, aki a végső ellenőrzést végzi: a nyersanyag-lapokat ellenőrzi és bevezeti egy nyilvántartó könyvbe, majd a számlázásra és a postázásra kerül sor. Az összesítő könyv az elkészülés sorrendjében tartalmazza a laboratóriumban kitöltött nyersanyag-nyilvántartó lapokat. Rovatai felölelik az összes munkafolyamatokat. Oldalankénti összesítésének egyeznie kell a raktári állapottal és az anyagfelhasználással. Az anyagfelhasználás nyilvántartása azért is könnyebb, mert csak egy nyersanyagraktár van: ezt a laboratórium vezetője kezeli, aki teljes anyagi felelősséggel tartozik. Ő a havonkénti összesítéskor csak a felhasználást jelenti az egyenleggel együtt, melynek egyeznie kell a nyersanyag-lapokkal illetve az összesítőkönyvvel. Így sokkal ésszerűbben lehet gazdálkodni az évi költségvetésben előirányzott összeggel, és könnyebben meg lehet birkózni a nyersanyagellátás nehézségeivel.

A fotomunkák ellenértéke az állami vagy központi csekkszámlára fut be, melynek pillanatnyi állása nem befolyásolja a laboratórium nyersanyag beszerzését vagy munkáját. Egyébként az intézeten belül felhasznált anyagért nem kell térítést fizetni, sok esetben pedig a hálózat tagjai sem fizetnek. Például az Akadémiai Könyvtár ingyen dolgozik az Akadémia minden intézetének "az intézeti elszámolás" keretében, mely meghatározatlan összegű. Azonban a megrendelések hivatalos jellegét az intézet igazgatójának aláírásával kell igazolnia. E rendszer hibáját ők is látják, mert az igény mindig nagyobb, mint a fotoüzem teljesítőképessége és a nyersanyagkeret. Ezenkívül az élelmesebb vagy a közelben levő intézetek mindig előnyben vannak a többiekkel szemben. Jelenleg arról tárgyalnak, hogy náluk is csak térítés ellenében kaphassanak az akadémiai intézetek fotomásolatokat.

Az 1959. január 1-én életbelépett szolgáltatási árakat szabályozó "Gebührenordnung für die wissenschaftlichen Allgemeinbibliotheken der Deutschen Demokratischen Republik" c. rendelkezés szerint a fotózás után történő sokszorosítások díjszabása a következő:

Mikrofilmfelvétel 17 x 24 vagy 24 x 36 mm	-,20 DM
Lemez vagy síkfilm 6 x 9 cm	2,-- "
Diapozitív 5 x 5 cm	-,80 "
Nagyítások (dokument)	
DIN A/2	2,40 DM

DIN A/3	30 x 42	1,40 "
DIN A/4	21 x 30	-,75 "
DIN A/5	15 x 21	-,50 "
DIN A/6	10 x 15	-,40 "
Nagyítások (bromofort)		
	30 x 40	3,50 "
	24 x 30	2,40 "
	18 x 24	1,60 "
	13 x 18	-,90 "
	9 x 12	-,50 "

Mikrofilmgyűjtő és állományvédelmi fényképezés szempontjából fontos munkát végez a "Deutsche Akademie der Künste - Abteilung Literaturarchiv - Berlin". Ennek az irodalmi archivumnak a feladata egyes írók teljes irodalmi anyagának mikrofilmen való összegyűjtése és megőrzése. Az anyagot szakemberek dolgozzák fel sokszorosított bibliográfia formájában. Ez tartalmazza az író vagy tudós rövid életrajzát, fényképét, rövid tanulmányt munkásságáról és adatokat az anyag összegyűjtéséről. Ezenkívül közli műveinek, irodalmi értékű írásainak teljességre törekvő jegyzékét is. A jegyzék alapján történik az anyag összegyűjtése és lefényképezése. Valamennyi felvételen - melynek elkészítése a Dokumator IV. felvevőgép segítségével igen egyszerű - azonosítás céljából minden esetben szerepel a lefényképezett munkának a jegyzék megfelelő tételére utaló száma is.

Az 50 méteres negatív-tekercekről azonnal 300 méteres pozitív-másolatokat készítenek, melyekről megrendelés esetén egy negatívot készítenek a megrendelő számára. Az eredeti negatívot 5 felvételenként felvágják, és 15 filmcsikot tartalmazó tasakokban tárolják (Dokumator-System). A filmcsik-számokat bevezetik a katalógusnak használt nyomtatott biobibliográfiába is, hogy nagyítás kérése stb. esetén ki lehessen a negatívot keresni. Ebben a munkában az a mód érdemel figyelmet, ahogyan az anyagot előkészítik és feldolgozzák a távlati tervben szereplő munkálatok céljára. (Például a bibliográfiai és az anyaggyűjtési munka összekötése a kritikai kiadások szempontjából!) A rendszer hibája a Dokumator-System használatában van, mivel a negatív filmeket nem tekercsek formájában, hanem a kevésbé megfelelő filmcsik-formában tárolják.

A képanyag archivális gyűjtésének, feldolgozásának és használatának tanulmányozására jó példát mutat a korábban "Landesbildstelle Sachsen", ma

"Deutsche Fotothek Dresden" néven működő negatív-gyűjtemény. Anyagát az élet minden területéről - a természettudományoktól kezdve a művészetekig - gyűjtik és bővítik. Ma már csaknem 160 000 negatívval és 60 000 diával rendelkeznek, ezek túlnyomó része eredeti felvétel. Külföldi anyagok esetében cserélnek, és feltüntetik a Copyright-ot. A fényképezés minden esetben szakemberekkel együtt dolgoznak, például egy vár vagy templom fényképezésében építész-műtörténész működik közre, hogy a felvételek művészi és szakmai szempontból egyaránt tökéletesek legyenek. Az általánosan használt negatív-nagyság a 13 x 18 cm-es lemez. Ritkábban a 9 x 12 és a 18 x 24 cm-es, kivételes esetekben pedig a 24 x 36 mm-es formát is használják. A negatív-anyagot folyószám szerinti felállításban raktározzák, ezzel párhuzamosan azonban kontakt másolatokból összeállított katalógusuk is van, amelyet a felvételek minőségének ellenőrzésére, a gyors megtekintés stb. céljára használnak. Az anyag kikeresését különféle katalógusokkal könnyítik meg: például földrajzi, betűrendes, különféle tárgyszavak és szakterületek szerinti katalógusokkal. Már több nyomtatott katalógust is kiadtak, ilyen:

SCHNEIDER, Horst: Verzeichnis der Aufnahmen zur Physischen Erdkunde. Dresden, Staatliche Fotothek, 1955. 39 p.

SCHMIDT, Rudolf - REICHEL, Ernst: Verzeichnis der Aufnahmen von Dresden. Dresden, Deutsche Fotothek, 1961. 99 p. 6 t.

A Deutsche Staatsbibliothek fotolaboratóriuma mellett egy "Ermittlungsstelle für Fotokopie" nevű önálló csoport működik. Az öt főből álló csoport feladata, hogy azokat a megrendeléseket intézze, melyek az olvasótermekből vagy levelezés és nemzetközi kérés útján kerülnek hozzá. A megrendelők kérése alapján kikeresik a munkát, átküldik a laboratóriumba, és a kész másolatokat eljuttatják a megrendelőnek, hiányzó mű esetében pedig más könyvtárakhoz továbbítják a kérést. Sőt különleges figyelőszolgálatot is végeznek: a megrendelők által meghatározott folyóiratok tartalomjegyzékét folyamatosan kifényképezik és elküldik nekik.

Az akadémiai kutató körökben sokat beszélnek az úgynevezett Fotomechanische Exzerptionsgerät-ről, melynek segítségével kisebb részleteket, például filológiai és bibliográfiai adatokat lehet gyorsan kifényképezni a dokumentumokból. Ez a készülék azonban nem más, mint egy kisebb mikrofilm-

felvevőgépe: a nagy felvevőgépek összes problémája és nehézkessége kisebb alapterületre szorítva. Az ilyenfajta készüléket a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában például már feleslegessé teszi egy régebbi ujtás, mely nálunk "Bibliográfiai fényképeződoboz" néven ismert. A magyar gép előnye a hordozhatóság és a fényképészeti ismeretek nélkülözhetősége.*

A kisebb német könyvtárakban a sokszorosítás terén szinte egyeduralkodó a fotózás. Még a katalóguscédulákat is fényképezéssel sokszorosítják. Nagyobb példányszám esetében az ormig-, pausz- és a stencil-sokszorosítást használják. Egyes nagyobb könyvtárak azonban saját maguk is előállítanak bizonyos nyomtatványokat kis nyomdai felszerelésükkel. Például a drezdai Sächsische Landesbibliothek meghívókat, reklámplakátokat és könyvtári ex libriseket is nyomtat kis példányszámban. A nagyobb német könyvtárak saját nyomdával rendelkeznek.

Elsősorban könyvtári feladatokkal megbízott nyomdája van a lipcsei Deutsche Bücherei-nak. Azonban itt - ahol a nagy nyomdafelszerelés már egy tökéletes nyomdát jelent - a katalóguscédulákon kívül az intézmény kiadványait is nyomtatják, mivel ez a 15 fővel dolgozó üzemnek és a 10 emberrel dolgozó könyvkötészetnek nem okoz nagyobb nehézséget. A nyomdában 2 Linotyp szedőgéppel és kisebb kiegészítő berendezésekkel, például kis kéziszajtokkal is rendelkeznek. A könyvkötészet gépi felszerelése szorosan kapcsolódik a nyomdai feladatokhoz. A kötészet ellátka a könyvtári állományvédelmi munkákat is.

* L. A könyvtáros 1961. szept. számában Tőkés László cikkét.

Felhívjuk az olvasók figyelmét, hogy a

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁR

hétfőtől-péntekig de. 9- este 8-ig nyitva van.

szombaton de. 9-13 áll az olvasók rendelkezésére

A Szakkönyvtár telefonszáma: 134-000/ 269. mellék.

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSOK 1963/65. ÉVI PROGRAMJA

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A könyvtártudományi kutatómunka jelentőségének és szabályozása szükségének felismerését tükrözi az 1960 szeptember 26-i kelettel kiadott 77.114/1960. számú miniszteri utasítás, amely a könyvtártudományi kutatások szervezését a Művelődésügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó általános tudományos könyvtárakban, tudományos szakkönyvtárakban, tudományági szakkönyvtárakban és a megyei könyvtárakban szabályozza.

Az utasítás végrehajtása során szerzett tapasztalatok azt bizonyították, hogy a szabályozás, valamint a végrehajtás kapcsán tett intézkedések önmagukban nem hozhatják meg a kívánt eredményt. Ez a könyvtártudományi kutatások tervszerű irányításának továbbfejlesztését tette szükségessé.

A könyvtártudományi kutatások szervezettebbé tételének kérdéseivel foglalkozó szakmai viták tisztázódott, hogy az elkövetkezőkben két szinten kell foglalkozni a kutatási tevékenység irányításával:

- a./ országos szinten, ahol a könyvtárügy soron lévő feladatai megvalósítását elősegítő kutatási tevékenység irányítása és koordinálása központilag folyik; a kutatás e szinten a kiemelt témák kidolgozására összpontosul;
- b./ könyvtári (hálózati központi) szinten, ahol a cél a helyi sajátosságoknak megfelelő kutatási témák kidolgozása; e kutatások gondozása az adott könyvtár (hálózati központ) feladata.

Ellentétben a korábbi megoldással, amely valamennyi bejelentett téma központi gondozását célozta, az 1963-tól érvényes szervezet megfelelőbb kereteket biztosít a könyvtártudományi kutatások szervezettebbé tétele számára. A Művelődésügyi Minisztérium irányítása alá tartozó tudományos és szakkönyvtárak, valamint a tanácsi felügyelet alá tartozó megyei könyvtárak dolgozói kutatási tevékenységének központi gondozása a legfontosabb, országos jelentősé-

gü témák kidolgozását hivatott elősegíteni, míg a helyi vonatkozású témákkal kapcsolatos irányító-ellenőrző tevékenység a könyvtárvezetők feladata.

A 419-425. oldalakon mellékelt program az országos gondozás keretében kidolgozandó kutatási témákat foglalja magában. A program szerkezetével és tartalmi kérdéseivel kapcsolatban a következőket említjük meg:

- 1./ A könyvtártudományi kutatási program alapvető célkitűzése a könyvtári tevékenység elméleti alátámasztása, a hazai könyvtárügy fejlesztéséhez elengedhetetlen tudományos megalapozottság biztosítása, mindenekelőtt a soron lévő fő feladatok megoldásának elősegítése, a szakmai oktatás és továbbképzés támogatása.
- 2./ Tekintettel a könyvtártudományi kutatás tervszerű irányításának szükségére, valamint a jelenlegi szakasz követelményeire és a kutatás szervezésének kezdeti stádiumára, a program csupán azon kutatási témaköröket, ill. témákat tartalmazza, amelyek kidolgozását a könyvtárügy sürgeti. Ez az elv érvényesült a könyv- és könyvtártörténeti témák kijelölésénél is.
- 3./ A programban foglalt témák egy részének kidolgozása hosszabb anyaggyűjtő munkával jár. Erre való tekintettel, továbbá a kutatások eredményessége érdekében szükséges stabil keretek kialakíthatósága miatt a program érvényessége az 1963/65. időszakra terjed ki.
- 4./ Az 1963/65. időszakban csak a mellékelt programban foglalt, illetőleg az abba értelemszerűen beilleszthető országos jelentőségű témákat lehet központi gondozás mellett kidolgozni. (A mellékletben szereplő aláhuzott, egy tizedes számjegyig menő pontossággal megjelöltek a témaköröket jelzik; kidolgozni csak az ennél jobban részletezett témákat lehet, ezeket jelölik a 2-3 tizedes pontosságig közölt témák.)
- 5./ A központilag gondozott témák közül a legsürgősebb, kiemelt fontosságú témákra vonatkozólag pályázatot hirdetünk. (E témákat P-vel jelöltük a programban.) A pályázatok benyújtási határideje - a témák kidolgozásának időigényességétől függően - 1963. november 1., illetve 1964. szeptember 30. A pályázatokat a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályára (Budapest, V. Szalay u. 8-10.) kell eljuttatni. Első díjként 5000, második díjként 3000, harmadik díjként 2000 forint pályadíjat tűzünk ki. A pályázatok elbírálását végző bizottság a munkák szá-

mától és értékelésétől függően több első, második, vagy harmadik díjat is odaítélhet. Közlés esetén a munka szerzője tiszteletdíjban is részesül. A pályázatok elbírálását az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottsága végzi.

- 6./ A központilag gondozott témák kidolgozásával kapcsolatban követendő eljárás a következő. A program alapján, munkaidőkedvezményel kidolgozni kívánt témákkal az illetékes könyvtár vezetőjénél kell jelentkezni. A könyvtár vezetője - figyelemmel a kutató eddigi tudományos munkásságára, illetve a kutató tudományos munkára való készségére, továbbá a kiválasztott téma jelentőségére - elbírálja, hogy a téma kidolgozására tud-e munkaidőkedvezményt biztosítani. Igenlő esetben megküldi a jelentkezést, valamint a kutató által kidolgozott részletes tematikát, illetve ütemtervet és saját írásos javaslatát a KMK-nak, országos összesítés végett. (A bejelentéseket 1963. február 1-ig kell ott megtenni.) Az egyes témák, ill. a kutatók elfogadásáról a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztálya értesíti a könyvtárak vezetőit. Egyidejűleg közli döntését az 1962-ről 1963-ra áthuzódó kutatások tárgyában is.

Az elfogadott kutatási témákat be kell építeni a könyvtár munkatervébe; a könyvtárvezető szabja meg, hogy mennyi munkaidőt tud a kutatásra biztosítani. A könyvtár vezetője a kutatás menetét és a téma kidolgozását ugyanugy ellenőrzi, mint egyéb munkatervi feladatok teljesítését.

A pályázatra kitűzött témák kidolgozására olyanok is vállalkozhatnak, akiket a könyvtárak vezetői nem javasoltak munkaidőkedvezményre. A témák kidolgozásához - akár munkaidőkedvezményel, akár anélkül történik - igényelni lehet a Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottság szakmai segítségét.

- 7./ Az országosan nem gondozott, helyi (hálózati) jellegű kérdések vizsgálata az egyes könyvtárak (hálózatok) feladata marad és kidolgozásuk szükségességét a könyvtárak (hálózati központok) vezetői saját hatáskörükben bírálják el. Helyi témáknak tekintendők az olyan kérdések, amelyek egy könyvtár vagy hálózat tevékenységével kapcsolatosak, annak problémáira keresnek megoldást. E témák a rájuk fordítható erőttől függően az érintett könyvtár éves munkatervének részét képezik, központi elbírálásukra és engedélyezésükre azonban nem kerül sor. Kidolgozásukat ugyancsak munkatervi feladatként kell kezelni, a kidolgozás az illetékes felügyeleti szerv által kerül ellenőrzésre.

- 8./ A könyvtártudományi kutatásokat - az erre alkalmas témák kidolgozása keretében - a lehetőséghez képest össze kell hangolni a népművelés-elméleti és népműveléstörténeti kutatásokkal.
- 9./ Kivánatos, hogy a kutatások eredményeként publikálásra érett tanulmányok készüljenek. Az átfogó jellegű témák kidolgozását előzze meg a részletek kimunkálása, hogy a megfelelő szintű résztanulmányok alapulvételével lehetővé váljék egy-egy komplex kérdés sokoldalú kidolgozása.

A tudományos és szakkönyvtárakban dolgozó könyvtárosok közül többen folytatnak történelmi, irodalomtörténeti, pedagógiai, közgazdasági, jogi, stb. kutatómunkát, ill. dolgoznak ilyen jellegű témákon. Kivánatos, hogy e kutatásokat - ha az illetékes akadémiai, vagy más szerv fontosnak tartja őket - támogassák a könyvtárak vezetői. Adott lehetőségeik keretein belül biztosítsanak munkaidő-kedvezményt, annak szem előtt tartásával, hogy a kutatóidő kedvezmény nem gátolhatja a könyvtár munkatervének teljesítését. Kivánatos, hogy az ilyen jellegű munkán dolgozó könyvtárosok elsősorban munkahelyük dokumentum-állományának feltárására összpontosítsák tevékenységüket, s kutatásaik hozzájáruljanak a könyvtárak szakmai feladatainak megoldásához. A nem könyvtártudományi kutatások tervszerű irányítása megkívánja, hogy a könyvtárvezetők fokozott gondot fordítsanak e kérdésre és - az érdekelt könyvtárosokkal egyetértésben - mindinkább érvényt szerezzenek ennek az elvnek. Az ilyen jellegű kutatások engedélyezése a hivatkozott miniszteri utasítás szerint történik.

Budapest, 1962. december 22.

MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTERIUM
KÖNYVTÁROSZTÁLYA

1. TÁRSADALMI ÖSSZEFÜGGÉSEK. TERVEZÉS

(A pályázatra kijelölt témát P betű jelöli, külön megjelölve az 1963. év pályázati témáit.)

1.1 A magyar könyv- és könyvtárkultura társadalmi összefüggései a szocializmus építésének időszakában

1.11 A szocialista könyv- és könyvtárkultura szociológiai vonatkozásainak fontosabb tudományelméleti problémái (tárgykör és módszerek).

P 1.12 A szocialista könyv- és könyvtárkultura társadalmi összefüggéseinek egyes részkérdései: osztályviszonyok; munka- és életkörülmények, pl. a kereseti viszonyok, a települési és népesedési viszonyok, a kulturális viszonyok, a lakásviszonyok, a szabadidő stb. alakulása és kihatásai az új magyar könyv- és könyvtárkultura fejlődésére.

1.2 A könyvtárak telepítése

1.21 Előtanulmány az országos regionális fejlesztéssel kapcsolatban a könyvtári ellátottságról.

P 1.211 A települési és népesedési viszonyok alakulásának hatása az irodalommal való ellátás szervezetére. Az országos regionális fejlesztéssel kapcsolatban egy kiválasztott területi egységen belül (főváros, megye, járás, város) a könyvtári ellátás fejlesztésének szükségletei és lehetőségei a területi fejlesztés keretein belül. (1963)

1.3 Tanulmányok a magyar könyv- és könyvtárkultura távlati tervének kidolgozásához

P 1.31 A könyvtárpolitika és könyvtárügy egyes részterületei, mint pl. a közművelődési (tanácsi, ill. szakszervezeti) könyvtárak, az iskolai könyvtárak, a tudományos és szakkönyvtárak, a mozgókönyvtár, a házi könyvtár, a könyvtárosok szakképzése és továbbképzése, valamint a könyvtári munka egyes fontosabb területei, mint pl. állománygyarapítás, tájékoztatás stb. főbb eredményei és továbbfejlesztésének célkitűzései és feltételei.

1.32 Egyes kapcsolódó területek, mint pl. a könyvkiadás, könyvterjesztés, a sajtó (hírlap és folyóirat kiadás és terjesztés), nyomdászat, papirellátás,

könyvművészet és bibliofília stb. fejlődési üteme és hatása a könyvtári kultúra alakulására.

Egyes területek tudományos tervtanulmányának az elkészítése a feladat, amely a fejlődés eddigi eredményeit összegezi és a továbbfejlesztés célkitűzéseit, alapvető elvi, anyagi, szervezeti stb. feltételeit körvonalazza.

2. GAZDASÁGOSSÁG. HATÉKONYSÁG

2.1 A könyvtári munka értékelésére alkalmas mutatószámok kidolgozása, különös tekintettel a könyvtári munka gazdaságosságára és hatékonyságára

- P — 2.11 Könyvellátottság és könyvforgalom lakosonként. (1963)
- P — 2.12 Az állomány forgása és olvasottsága.
- P — 2.13 A könyvtári munka gazdaságossága, költség- és időelemzések.
- P — 2.14 Az együttműködés gazdaságos lehetőségeinek elemző vizsgálata a könyvtári tevékenység egyes területein. (Központi katalógusok, központi feldolgozás és raktározás, mikrofilm stb.) (1963)

3. OLVASÓK. OLVASÁS

3.1 Az olvasók szükségletének és igényeinek tanulmányozása a korszerű általános műveltség megszerzése érdekében

3.11 Az olvasók tanulmányozásának elméleti alapjai és módszerei.

3.12 Ki, hol, milyen célból, mit olvas? (Differenciáltan, rétegekre bontva vizsgálándó.)

3.13 Az olvasás, a könyv és a folyóiratok hatása a falu, ill. a város kulturális színvonalára, a magasabb képzettség megszerzésére, a végzett munkára stb.

- P — 3.131 Egy kiválasztott olvasócsoport olvasáslélektani vizsgálata. Az olvasási szokások elemzése, azok fejlődése, az olvasás hatása a világnézet, az általános műveltség, a szakmai műveltség alakulására. (1963)

3.2 Az olvasók differenciált és egyéni ellátása, az önképzés támogatása

3.21 Az olvasók nevelésének és irányításának problémái.

3.22 Szolgáltatások olvasótípusok szerint.

- P [3.221 A könyvtári munka szerepe az iskolán kívüli tömegoktatásban, a falusi oktatásban, az általános iskolát nem végzett felnőttek ismeretszerzésében. (1963)

3.3 Az olvasók körének bővítése

3.31 A gyengén ellátott területek ellátottságának problémái.

3.32 Az olvasópropaganda módszerei. (Pl. az ismeretterjesztő irodalom propagandájának korszerű módszerei; az ajánló bibliográfiák szerepe az irodalompropagandában stb.)

4. TÁJÉKOZTATÁS. BIBLIOGRÁFIA. DOKUMENTÁCIÓ

4.1 Igénykutatás

4.11 Kutatók munkamódszereinek tanulmányozása, s e tanulmányozás tájékoztatáselméleti értékelése.

4.12 A bibliográfiai tájékoztatás, a szakirodalmi feltárás iránti igények és szükségletek elemzése.

- P [4.121 Egy kiválasztott kutatócsoport tájékozódási szokásainak elemző vizsgálata és a szakirodalmi tájékoztatás iránti igények elemzése a szükségletek számbavétele szempontjából. (A természettudományok, a társadalomtudományok és az alkalmazott tudományok köréből.) (1963)

4.2 A nagy tudományos könyvtárak korszerű szervezeti felépítése

4.21 A tájékoztató (referenzs) munka a különböző könyvtárakban.

4.22 A differenciált olvasószolgálat és a szakosított olvasótermek megvalósítási lehetőségei a nagy tudományos könyvtárakban.

4.3 Bibliográfiák tipológiája, az egyes fő típusok sajátos funkcióit, felépítésüket, közönségüket meghatározó jellegzetességek

4.31 A nemzeti bibliográfia rendszerének problémái.

4.32 A különféle típusu bibliográfiák kapcsolatai és összefüggései; a koordinálás lehetőségei.

4.321 A nemzeti szakbibliográfia problémái.

4.322 Az ajánló bibliográfia problémái. (Elméleti vizsgálat, bibliográfia készítés és felhasználás módszerei.)

4.33 Hungarica bibliográfia és dokumentáció. (Általános és elvi kérdések, valamint összefüggések tisztázása.)

4.4 A dokumentáció sajátosságai és feladatai a szocialista társadalomban

P 4.41 Műszaki szakirodalmi tájékoztatás és irodalompropaganda a munkás-
ság körében.

Az irodalompropaganda és olvastatás, mint a műszaki propaganda része. A könyvtárak és könyvtáros szerepe a műszaki propagandában. Az ipar feladatainak és strukturájának hatása a műszaki irodalom propagandájára. (1963)

P 4.42 Mezőgazdasági szakirodalmi tájékoztatás és irodalompropaganda a
parasztság körében.

Az irodalompropaganda és olvastatás szerepe a mezőgazdasági szakismeretek terjesztésében. A könyvtárak feladata a mezőgazdasági szakismeretek terjesztésében. (1963)

4.43 A tájékoztatás különböző formái és lehetőségei az ipari vállalatoknál, vállalati műszaki információs irodák.

4.431 A műszaki és mezőgazdasági tájékoztatás szervezeti formái.

4.44 Az adattárolás és visszakeresés viszonya.

P 4.441 Az adattárolás és visszakeresés gépesítésének szükségessége és lehetőségei Magyarországon. A szükségletek felmérése, a leggazdaságosabb munkamódszerek kialakításának irányelvei.

4.442 Az adattárolás és visszakeresés valamelyik problémája és annak megoldása.

4.45 A nem-publikált vagy félig publikált irodalom feltárásának problémái Magyarországon.

4.46 A dokumentáció feladatai a tudományegyetemek könyvtáraiban, különös tekintettel az egyetemi reformra.

5. AZ ÁLLOMÁNY KÉRDÉSEI

5.1 A könyvtár feladatkörének és állományának viszonya

(Területi vonatkozásban, vagy könyvtártípusonként.)

5.11 Könyvtárak állományelemzésének alapkérdései, az elemzésben alkalmazható módszerek.

5.111 Az állományelemzés célja, a kérdéssel kapcsolatos irodalom áttekintése, az eddig alkalmazott módszerek elemzése hazai alkalmazhatóságuk szempontjából. (1963)

5.112 Az Országos Gyarapodási Jegyzék szerepe az állomány kialakításában.

5.113 Egy könyvtár kiválasztott állományrészének elemző vizsgálata a tudományos igények szempontjából.

5.12 A gyűjtőkör kérdései. A gyűjtőköri egyeztetés lehetőségei. Differenciált gyűjtőkörök kérdése. (Mi az az általános anyag, amely mindenütt szükséges és mi kerülhet kooperatív beszerzésre.) Könyvtári hálózatok együttes állománya. Az állomány telepítése.

5.121 Egy hálózat központi raktározásának részletesen kidolgozott és a gazdaságosság szempontjából elemzett terve.

5.13 Az állomány "teljességének" fogalma a különböző könyvtártípusokban. A gyűjtés alsó határa.

5.2 Az állománycsökkentés célja, keretei, módszerei

5.21 Az élő és holt anyag, a ritkán keresett anyag fogalmi tisztázása, meghatározása egyes könyvtártípusokban.

5.22 Az irodalom elavulásának kritériumai az egyes tudományágakban; mi nem tekinthető dokumentum értékű anyagnak.

P 5.221 Egy kiválasztott ismeretágban az irodalom elavulásának kritériumai.

5.222 Az állományhasználat-gyakorisági vizsgálatok módszereinek kidolgozása.

6. KATALÓGUSOK. OSZTÁLYOZÁS

6.1 Katalógusok tartalmi kérdései, katalógushálózat kiépítése

6.11 A katalógusok használata katalógustípusok és könyvtártípusok szerint.

6.12 A szerzői és szakkatalógus használatának viszonya. A keresők típusai, a keresés célja.

6.13 Költségek és hatékonyság viszonyított elemzése a különféle katalógus-típusoknál.

6.14 Mit tartalmazzanak a katalógusok? A katalógusok anyagának szétválasztása, bontása.

6.15 Tárgyszó-katalógusok módszertana.

6.2 Osztályozás

6.21 A többdimenziós osztályozás hazai alkalmazásának lehetőségei.

7. ÉPÍTÉS

7.1 Építési és berendezési program elkészítése különböző könyvtárak tipussterveinek kidolgozásához

P — 7.11 Járási könyvtár építési programja és berendezése. (1963)

P — 7.12 Községi könyvtár építési programja és berendezése. (1963)

P — 7.13 Művelődési otthonban elhelyezett könyvtár építési programja és berendezése. (1963)

P — 7.14 Kisebb szakkönyvtár (vállalati, intézeti) építési programja és berendezése. (1963)

8. KÖNYV- ÉS KÖNYVTÁRTÖRTÉNET

8.1 Az új magyar könyvtári kultúra története (1945–1965)

8.11 A marxista könyv- és könyvtártörténeti kutatás fontosabb tudományelméleti problémái (tárgykör és módszer).

8.12 Egyes részterületek:

8.121 A magyar könyvtárpolitika és könyvtárügy 20 éve.

8.122 Az egyes könyvtári hálózatok és fontosabb könyvtárak fejlődése az 1945–1965. közötti két évtizedben.

(- az előzmények és a kiindulási helyzet összefoglalásával,
- a fejlődés részletes elemzésével.)

P 8.13 Egy kiválasztott területi egység (megye, város, járás), illetve társadalmi réteg könyvtári és népművelési viszonyainak alakulása 1945 óta.

8.2 Történeti kutatások a hazai könyvtárügy korábbi fejlődési szakaszaiból

8.21 A munkásság és parasztság könyv- és könyvtárkulturájának története.

8.22 Az olvasási kultúra alakulásának története.

8.23 A magyar nemzeti bibliográfia hiányosságainak pótlását elősegítő, lényeges új adatokat közlő könyvtörténeti kutatások, melyek egyes területi egységek könyv- és sajtótörténeti viszonyait dolgozzák fel.

A

KÖNYVTÁROSOK BOLTJÁBAN

(Bp. VI. Népköztársaság utja 16.)

Az alábbi könyvtári kiadványok kaphatók

TAKÁCS József: A könyvtári szolgálat jogi szabályozása.

DOMANOVSKY Ákos: A könyvtári cimleírás irányelvei.

TOMBOR Tibor: A könyvtári állomány védelme.

SZ. NÉMETH Mária: A központi folyóirat címjegyzék kérdései.

BALÁZS Sándor: A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség.

SZ. NÉMETH Mária: A központi katalógus jelenlegi feladatai.

SEBESTYÉN Géza: A könyvtári kutatások mai problematikája a külföldi szakirodalom tükrében.

Külföldi tanulmányutak 1961.

A könyvtártudományi kutatás kérdései,
(A KMK ankétja. Bp. 1960.jun.13-14.)

A MADRIDI EGYETEMI KÖNYVTÁR SZABADPOLCOS OLVASÓTERME

R 211 LASSO DE LA VEGA, Javier: Le système de libre accès dans l'organisation de la Bibliothèque de l'Université de Madrid. = B. Bibl. Fr. 7. ann. 1962. 9/10. no. 449-460. p.

A szabadpolc-rendszer a madridi Egyetemi Könyvtár szervezetében. - Az ETO használatának előnyei a madridi Egyetemi Könyvtár szempontjából. Ennek az osztályozásnak az alkalmazása a szabadpolcos könyvek raktározásában és szakkatalógusában. - Fordítás spanyolból.

3:2437

(9.4)

(7.22)

(3,2)

Ref.: KF.8.évf.1962.9-10.sz.426-427. p.

A madridi Egyetemi Könyvtárnak a szabadpolcos olvasótermekre való áttéréséről számol be a könyvtár igazgatója.

Az Egyetemi Könyvtár - amelynek most tervezik új központi épületét - jelenleg 7 kari könyvtárból és ezek intézeti, laboratóriumi, klinikai könyvtáraiból áll.

A cikk lelkes bevezető része visszautasítja a szabadpolc ellen felhozott közhelyszerű érveket. A kifogásokkal eszerint csak a szabadpolcra való átállítás kétségtelenül hatalmas munkájától való félelmüket akarják leplezni egyes könyvtárosok. A szisztematikus elrendezésű szabadpolcos könyvtárt hatalmas könyvhöz lehet hasonlítani, amelynek fejezetei a szakolvasók, lapjai a könyv-állványok, sorai a könyvespolcok.

A madridi Egyetemi Könyvtár a szabadpolc bevezetésével egyidejűleg tért át az ETO használatára. Az ETO konfekciós üzlethez hasonlítható, amelyben az ember mindent vagy csaknem mindent megtalál, amire szüksége van, de a kiválasztott ruhadarabokon rendszerint van valami igazítani való, ha azt akarjuk, hogy teljesen testhez állók legyenek. Az ETO-t is az adott állomány mértékére kell átszabni.

A madridi Egyetemi Könyvtárnak a következő katalógusai vannak:

A. Kumulált központi betürendes katalógus valamennyi kari, intézeti könyvtár anyagáról. Zár alatt tartott szolgálati katalógus ez. Minden óvatosság ellenére is megesik, hogy egyes - tudományukban monopol-helyzetre törekvő - tudósok eltiúntetnek belőle cédulákat.

B. Szótárkatalógus (karonként). Ebbe a szerzők s egyéb közreműködők neve mellett címük alatt is beosztásra kerülnek a könyvek, kivéve azokat az eseteket, amikor a címrendszo megegyezik a tárgyszóval.

Az Egyetemi Könyvtár szótárkatalógusának tárgyszó-jegyzékét egy könyvtároscsoport szerkeszti, cikkírónak az ETO segítségével kidolgozott rendszere alapján. Ugy gondolják, hogy tárgyszó-jegyzékük elkerüli a hason-

ló tárgyszó-jegyzékek (Cutter, Valikán, Kongresszusi Könyvtár tárgyszó-jegyzékei) hibáit.

C. Végül az olvasók rendelkezésére áll minden szakolvasóban a decimális szakkatalógus.

Kísérletek folytak a szótárkatalógus és szakkatalógus használata közötti arány megállapítására. Ennek eredménye: a közönség mintegy 75 %-a inkább a szótárkatalógust, 25 %-a pedig a szakkatalógust használja. Utóbbinak főleg a professzorok, kutatók a használói. De ezek nagy része is előbb megnézte már a szótárkatalógust.

A szabadpolcos anyagnak az ETO szerinti felállításában a következő módon jártak el: Tekintetbe véve valamennyi fakultás könyvtárának anyagát s az egyes szakterületek várható fejlődését, az ETO táblázatai alapján összeállították a szakrendi raktározásban használandó tárgykörök táblázatát. Ezen csak akkor változtatnak, ha utólag kiderül, hogy hibát követtek el az összeállításban, vagy valamelyik ismeretág gyors fejlődése feltétlenül szükségessé teszi egy-egy új tárgykör beiktatását.

A decimális helyrajzi jelzetekben bizonyos redukción hajtottak végre. Egy-egy osztályon belül az ETO táblázatokban egymás alá rendelt s így 2,3,4 számjeggyel is jelölt fogalmakat egymás mellé rendelték s ezeket - házi használatra - az abc nagybetűivel jelölték. A betűjelek s az ezeknek megfelelő decimális jelzetek jegyzéke minden szakolvasóban a közönség rendelkezésére áll. A további bontás - alosztályozás, közös alosztások útján - már szigorúan az ETO táblázatai szerint történik, ezekkel azonban csak nagyon mértékletesen élnek.

A polcon a szakcsoportokat könyvalaku választókkal határolják el egymástól. Ezekre a 23 cm magas, 5 cm széles ún. fantomokra írják a szakcsoport jelzetét és megnevezését. A szakcsoporton belül a könyveket - a spanyol "Cutter" táblázat betűrendi jelei segítségével - abc rendben állítják fel. A "fantomokra" ráírják, folyamatosan kiegészítve, a csoporthoz tartozó kötetek számát s a leltározás dátumát is. Ennek segítségével történik az állomány hiánytalanságának állandó ellenőrzése.

A decimális szakrendi raktározást az egyetem professzorai eleinte hevesen elleneztek. De a reorganizáció befejezése óta egyre több a dicséret s egyre kevesebb a bírálat. A közönség nagy része - így a hallgatók is - ma már jól tájékozódhatnak a szabadpolcon. Igazi hatékonyságát azonban a szabadpolcos rendszer majd csak az új épületben fogja kifejteni. (MÁ)

A NÉMET KÖNYVTÁRÜGY KÉRDÉSEI

Összeállította: Molnár Ágnes

BERLINI NAGYKÖNYVTÁRAK ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁSÁNAK ÖSSZEHANGOLÁSA

GENZEL, Peter: Koordinierte Erwerbungspolitik der Deutschen Staatsbibliothek, Berlin, der Universitätsbibliothek, Berlin und der Bibliothek der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. = Nachr. Wissensch. Bibl. DDR. 8. Jg. 1962. 7. no. 77. p.

A berlini Deutsche Staatsbibliothek, a Berlini Egyetemi Könyvtár és a Német Tudományos Akadémia Könyvtára gyarapítási politikájának koordinálása.

A Berlini Deutsche Staatsbibliothek, a berlini Egyetemi Könyvtár és a Német Tudományos Akadémia Könyvtára megállapodott gyarapítási politikájuk összehangolásában. A megállapodás, amely 1962. június 1-én

lépett érvénybe, a nyugatnémet és külföldi időszaki kiadványok új beszerzésére, az eddig járatott folyóiratokra való előfizetésre és a terjedelmesebb és drágább kézikönyvek stb. új beszerzésére vonatkozik. A gyarapítási érdekek elhatárolásában az alábbi formai és tartalmi szempontok a mértékadók:

a/ a berlini Egyetemi Könyvtár elsősorban a következőket gyűjti:

1. az egyetemek és főiskolák által kiadott irodalmat, főiskolai kiadványokat;
2. gyűjtőkörének irodalmát;
3. a Berlinre vonatkozó irodalmat.

b/ A Német Tudományos Akadémia Könyvtára főképpen a következőket gyűjti:

1. akadémiák, tudományos társaságok és kutató intézetek kiadványait;
2. alapvető tudománytani műveket.

c/ A Deutsche Staatsbibliothek gyűjti a gyarapítási irányelveinek (vö. Zbl. Bibl. Beiheft 81. 1961. 7-22. p.) megfelelő mindenfajta irodalmat.

A gyarapítás a nemzeti bibliográfiák közös feldolgozása s a kijelölések folyamatos egyeztetése útján történik. E munkának a Deutsche Staatsbibliothek a központja. Havonta egyszer megbeszélésre jön össze a könyvtárak 3 felelős munkatársa s megvitatják a nehézséget okozó kérdéseket: határeseteket, átfedéseket.

Mind a három könyvtár kötelezte magát, hogy állományát érvényben lévő használati szabályzatának megfelelően a másik két könyvtár olvasóinak is rendelkezésre bocsátja.

AZ NDK UJJÁSZERVEZETT TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRÜGYI TANÁCSA

UNGER, Willy: Konstituierung des Beirats für das wissenschaftliche Bibliothekswesen der Deutschen Demokratischen Republik. = Nachr. Wissensch. Bibl. DDR. 8. Jg. 1962. 7. no. 75-76. p.

1962. jun. 1-i hatállyal feloszlott a Fő- és Szakiskolaügyek Államtitkársága mellett működő Könyvtártudományi Tanács és jun. 7-én,

egy, a Fő- és Szakiskolaügyek Államtitkársága Tudományos Könyvtárak, Múzeumok és Kiadványügy szakrészlege által összehívott ülésen megalakult az új szerv: az NDK Tudományos Könyvtárügyi Tanácsa. Egyidejűleg az eddig a fentemlített részleg alá rendelt könyvtári szakbizottságokat, és munkaközösségeket az új tanácshoz csatolták.*

E változtatás annak az elvnek az alkalmazása, hogy a nagyobb feladatokat az államapparátus mellett tiszteletbeli testületként működő szakgrémiumokra bizzák. Ujabb lépést jelent ez a demokratikus centralizmusnak az NDK könyvtárügyében való érvényesülésében.

A Tanács elnöke Horst Kunze, a Deutsche Staatsbibliothek főigazgatója, tagjai a nagy tudományos könyvtárak főigazgatói, vagy azok helyettesei, illetve egyes osztályvezetői.

Megalakulása után a Tanács megtárgyalta munkarendjét és a könyvtári szakbizottságok és munkaközösségek kerettervét. Az alakuló üléshez csatlakozó kibővített ülésen Kurt Brückmann, a szakrészleg vezetője megvilágította az új intézkedések jelentőségét.

AZ NSZK KÖNYVTÁROSEGYESÜLETÉNEK KÖZLÖNYE

BÜCHEREIDIENST
Deutscher Büchereiverband-Arbeitsstelle für das Büchereiwesen.
Berlin. 1(1961)-
5. No. 1962.

Az NSZK Deutscher Büchereiverband (Német Könyvtáros Szövetség) és Arbeitsstelle für das Büchereiwesen (a mi Könyvtártudományi és Módszertani Központunk megfelelője) elnevezésű szervei

közösen teszik közzé a Büchereidienst (Könyvtárszolgálat) című folyóiratot.

* Vö.: Az NDK könyvtári szakbizottságainak munkája. KF. 7.évf. 1961. 2.sz. 89-92.p.

A kiadvány 1962. augusztusi 5. száma az alábbi rovatokban hozza a tagok tudomására közleményeit, híreit:

- A. A Deutscher Büchereiverband közleményei (89-97):
az 1961. évi beszámoló közzétételének bejelentése (89-90),
elnökségi események (91-92),
gyűlések, összejövetelek (93),
taglétszám (94-95),
közlemények (95),
tagszövetségek (97).
- B. Az Arbeitsstelle közleményei (98-112):
az 1961. évi jelentés közzétételének bejelentése (98),
archivális közlemény (99),
kiadványok (100, 101),
körkérdések (102),
munkacsoportok tevékenysége (103-112).
- C. Hírek:
törvényhozás (113),
az egyes szövetségi államok könyvtárügyi eseményei (114-115),
az egyes szövetségi államok könyvtártudományi központjai (116),
a könyvtárügy regionális egyesületei (118),
városok és községek könyvtárügye (119-132),
könyvtárosképző iskolák (113-134),
az NSZK könyvtárügyének szervezetei (135-139),
nemzetközi együttműködés és a külföld könyvtárügye (140-141),
különfélék (142-145).
- D. Anyagi vonatkozású dolgok:
munkajelentések (146),
kölcsonzésnyilvántartás (147),
kiállítások (148-166).
könyvtárügy, könyvtári munka, könyvtárépitkezés (167-171),
könyvtári munkaerő-kiképzés (172),
könyvtártechnika (173),
olvasótoborzás (174),
a könyvtárügy pénzügyi alapjának előteremtése (175),
katalógusmunka (176),
jogi kérdések (177),
iskolai könyvtárak,
toborzási eszközök (178).

Megtudjuk a közleményekből, hogy a Deutscher Büchereiverband tagjainak létszáma: 208. Ebből: szövetségi állami járás 26, város és község 176, könyvtárosszövetség 4, egyéb 2. A szövetségi állami járások 2 446 303 lakost, a városok és községek pedig 23 710 647 lakost képviselnek - mint tagok - a könyvtárosszövetségben.

Nyugat-Berlin 89 közművelődési könyvtárának állománya az 1961. évben 1 100 000 kötetet tett ki. Ennek forgalma 5 492 940 kölcsönzést eredményezett. Az un. Amerika-Gedenkbibliothek (Amerikai Emlékkönyvtár) állománya 250 855 kötetből áll; itt a kölcsönzések száma 689 445 volt.

1961. szeptember 1-ével az Amerika Gedenkbibliothek épületében kezdte meg működését az un. Deutsche Musik-Phonotek (Német Hanglemez- és Hangszalag-tár). Az intézet ez idő szerinti gyűjtőköre: dokumentum értékű hanglemezek, hangszalagok és egyéb hangrögzítő eszközök. Az anyagot elsősorban a komoly zene, a folklóre és a jazz területéről gyűjti. A német hanglemezipar kötelező ígéretet tett, hogy felvételeiből két-két példányt az intézet rendelkezésére bocsát. Ezenfelül máris több régi hanglemezgyűjtemény ment adományként az intézet tulajdonába. Mivel a Phonotek tudományos és kutató célokra létesült, a felvételeket csak zeneintézményeknek kölcsönzi ki. Az állomány címleírásának szabályzatát most dolgozzák ki. A Phonotek távolabbi célja: zeneműtárrá való kifejlődés.

Hannover város közművelődési könyvtárügyének részletezett statisztikájából kitűnnek a következő adatok:

lakosság száma	fiókkönyvtárak száma	a város teljes költségvetése	ebből a közmüvelődési könyvtárak költségv.	a közm.könyvtári költségv. egy lakosra eső része
580 000	14	390 833 630 DM	2 094 200 DM	3,70 DM

könyvvállomány	ebből 100 lakosra esik	olvasók száma	ebből 100 lakosra esik	kölcsönzések sz.	ebből 100 lakosra esik
435 546	75	53 361	9,3	1 384 343	241

AZ NDK KÖNYVTÁRAINAK ÉS KÖNYVKERESKEDELMÉNEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE

KAMPE, Kurt: Endlich gemeinsam handeln. = Börsenblatt (Leipzig). 129. Jg. 1962. 34. no. 494-496. p.
Végre együtt cselekedni. - Együttműködés a könyvtárak és könyvkereskedelem között [NDK]. (13.4)

A könyvkereskedelemnek és a könyvtáraknak közösek a feladatai: az emberek könyvvel való el látása, az olvasás számára való

megnyerése. Bár vannak örvendetes jelei könyvkereskedelem és könyvtárak e-

gyütmüködésének (könyvhét, munkás ünnepi játékok rendezése, közös szerzői estek, kiadói megbeszélések stb.), a folyamatosság azonban nincs meg mindig ebben az együttműködésben. Feltűnő az is, hogy milyen kevéssé ismerik egymást könyvkereskedők és könyvtárosok, milyen ritkán keresik a személyes kapcsolatot, holott az ifju könyvkereskedők és könyvtárosok képzése egy fedél alatt történik Lipcsében.

Meglehetősen elhanyagolt területei az együttműködésnek: az ifjusági kultur-munka, a kulturházak, a dolgozók klubjai, a falusi klubok.

A szocialista társadalom nem nélkülözheti a könyvnek, mint kulturális tényezőnek a felhasználását. Film, rádió, televízió, mint új tájékoztatási eszköz mellett a könyvkereskedőktől és a könyvtárosoktól ma a könyvvel való munkának új formáit várják. A társadalommal való kapcsolatnak tudatosabbnak és mélyebbnek kell lennie. Ha új olvasókat akarnak megnyerni, oda kell menniök az emberekhez. Könyvtáros és könyvkereskedő benne kell, hogy éljenek a nyilvános életben, tudatosan politikus embereknek kell lenniök.

KÖZPONTI KATALÓGUSOK ÉS KÖNYVTÁRKÖZI KÖLCSÖNZÉS AZ NSZK-BAN

ZUNKER, Ernst: Die regionalen Zentralkataloge der Bundesrepublik und ihre Einschaltung in den Leihverkehr. = DFW. 10. Jg. 1962. 5. no. 149-154. p.
Az NSZK regionális központi katalógusai és a könyvtárközi kölcsönzésbe való bekapcsolásuk.

(1.46)
(1.43)

MIDDENDORF, Heinrich: Zur Einschaltung der Zentralkataloge in den Leihverkehr. Vortrag auf dem Bibliothekartag 1961 in München. = Z. Bibl. Bibliogr. 8. Jg. 1961. 3. no. 233-247. p.

A központi katalógusoknak a könyvtárközi kölcsönzésbe való bekapcsolásáról. Az 1961-es müncheni német könyvtároskonferencian elhangzott előadás.

(1.46)
(1.43)

gazi segítséget csak vagy a valóban átfogó központi vállalkozás, vagy pedig a regionális központi katalógusok hiánytalan hálózata jelenthet. Alapos megfontolás után az utóbbi megoldás mellett döntöttek, miután előzőleg egy nyugatné-

A német könyvtárügy a háboru után kétségbeejtő helyzetben volt. A könyvvállomány és a katalógusok jelentős része elpusztult, vagy használhatatlanná, megbizhatatlanná vált. A viszonylag épen maradt könyvtáraknak a könyvtárközi kölcsönzés útján való tulzott igénybevétele vette fel először a fontosabb könyvtárak anyagának központi katalógusban való nyilvántartása gondolatát. A mult ilyen jellegű vállalkozásai (a Preussischer - később Deutscher - Gesamtkatalog és a frankfurti Berghoefferscher Sammelkatalog) részben elpusztultak, részben használhatatlanná váltak. A sürgető szükségleteket részlegesen sokkal próbálták enyhíteni, hamarosan világossá vált azonban, hogy i-

met központi könyvtár felállításának tervét is elvetették és a gyűjtőkörök megosztásának s ezáltal a nagy nyugainémet könyvtárak egységes rendszerben való összefogásának megoldását választották. Területek fölötti központi katalógusvállalkozás - a folyóiratok központi katalógusa mellett - csak egy volt: a ZKA (Zentraalkatalog der Auslandsliteratur), amely 1956-ban már 70 könyvtár hábcru utáni külföldi új könyvbeszerzéseit tartotta nyilván. Ez a katalógus, amely rota-sokszorosításban 1951-ben négy kötetben meg is jelent, kiegészítő füzetei pedig fotomechanikus sokszorosításban 1958-ig jelentek meg, 1959-ben abba-maradt s folytatása még vita tárgya. Funkcióját ma már a regionális központi katalógusok veszik át.

Ezek a katalógusok nem egyszerre indultak s nem egyenlő tempóban épültek ki. Helyi (Hamburg: 1946-tól) és tartományi (Észak-Rajna-Vesztfália: 1947-től) kezdeményezésekből kiindulva - majd a Deutsche Forschungsgemeinschaft hathatós anyagi támogatásával - sorra kiépültek a regionális központi katalógusok, amelyek 1960-ban kb. 600 könyvtár 23 millió kötetét tartották nyilván. Elérkezettnek látszott az idő, hogy a regionális központi katalógusokat a könyvtárközi kölcsönzés szervezett központjaivá tegyék. Az alább szó szerinti fordításban közölt határozatok és ajánlások - amelyek a Német Könyvtáros Egyesület kebelében működő két szakbizottság munkájának eredményei - kiegészítésképpen meg kell még jegyezni, hogy a központi katalógusoknak a könyvtárközi kölcsönzésbe való bekapcsolása 1962. jan. 1-re halasztódott. E-gyetlen központi katalógus: a Baden-Württembergi azonban még erre az időre sem épül ki olyan mértékben, hogy központi funkcióját elláthassa. Ezért erre a területre vonatkozóan ideiglenes rendelkezés van érvényben bizonyos átmeneti időre. Csak ennek a katalógusnak a kölcsönzési körforgalomba való teljes bekapcsolásával lehet majd véglegesen felmérni, mennyiben váltja be a rendszer a hozzáfűzött reményeket.

A Könyvtárhasználat Kérdéseivel Foglalkozó Szakbizottság és a Központi Katalógusok Kérdéseivel Foglalkozó Szakbizottság határozatai és ajánlásai a központi katalógusoknak a könyvtárközi kölcsönzésbe való bekapcsolásáról

A Könyvtárhasználat Kérdéseivel Foglalkozó Szakbizottság és a Központi Katalógusok Kérdéseivel Foglalkozó Szakbizottság 1961. febr. 17-én közös ülést tartott Frankfurt am Main-ben, azoknak a kérdéseknek a megbeszélésére, amelyeket a központi katalógusoknak a könyvtárközi kölcsönzésbe való bekapcsolása vet fel. A tanácskozások eredményeképpen a két bizottság az alábbi közös határozatokat és ajánlásokat terjeszti elő:

1. A két bizottságnak kezdettől fogva az volt s ma is az az álláspontja, hogy a központi katalógusoknak a csatlakozó könyvtárak új beszerzéseit folyamatosan fel kell venniük, hogy ily módon a lelőhely-meghatározás és a könyvtárközi kölcsönzés hatékony eszközei lehessenek mind a jelenben, mind a jövőben. A tapasztalat azt mutatja, hogy szó sem lehet arról, mintha a beszerzé-

sek akár a gyűjtőkörileg legközelebb álló könyvtárakban is megközelítőleg azonosak lennének és hogy a gyűjtőköri elhatárolás, a kötelezpéldány-elosztás stb. ésszerű alapul szolgálhatna a kölcsönzési forgalom irányításához.

II. A ZKA-nak (Zentralkatalog der Auslandsliteratur Göttingenben, majd 1951-től Kölnben) valamennyi könyvtár szempontjából való jelentősége a háboru utáni időkre vitán felül áll. Mégis az az ellenvetés, hogy a központi katalógusok kiépítésével és a könyvtárközi kölcsönzésbe való bekapcsolásával az új beszerzések nagy részére nézve párhuzamos munka folynék, nem látszik jogosultnak.

III. A központi katalógusokat 1961. okt. 1-től kezdve kapcsolják be a könyvtárközi kölcsönzésbe.

IV. A központi katalógusok bekapcsolása a könyvtárközi kölcsönzésbe a jelenleg érvényben lévő kölcsönzési szabályzat módosítását teszi szükségessé. A két bizottságnak mégis az a véleménye, hogy a kölcsönzési szabályzat új megfogalmazásától mindaddig el kell tekinteni, amíg a könyvtárközi kölcsönzésnek a központi katalógusok útján való irányításával kapcsolatban elegendő tapasztalat nem áll rendelkezésre. Addig pedig a két bizottság azt ajánlja, hogy az 1951-es kölcsönzési szabályzat alapján a könyvtárközi kölcsönzést kísérletképpen a következő módon bonyolítsák le:

1. Kölcsönzési körzeteknek 1961. okt. 1-től a regionális központi katalógusok területei tekintendők, az alábbi beosztásban:

Az észak-német központi katalógus (Hamburg) területe: a Hanzavárosok és Schleswig-Holstein;

a dél-szászországi központi katalógus (Göttingen) területe: Dél-Szászország;

az Észak-Rajna-Vesztfáliai központi katalógus (Köln) területe: Észak-Rajna-Vesztfália és Trier;

a hesseni központi katalógus (Frankfurt am Main) területe: Hessen és a korábbi Rheinhessen;

a Baden-Württemberg-i központi katalógus (Stuttgart) területe: Baden-Württemberg, Pfalz és a Saar-vidék;

a bajor központi katalógus (München) területe: Bajorország;

a berlini központi katalógus (Berliner Gesamtkatalog).

2. A kölcsönzést kérő könyvtárak a kéréslapokat szabály szerint a területileg illetékes központi katalógusnak küldik meg. Ettől a szabálytól az alábbi esetekben lehet eltérni:

- a. Olyan művek esetében, amelyek a központi katalógusokban nyilván nem tartott kiadványcsoportokba tartoznak (Orientalia, disszertációk 1885-től, térképek, zeneművek);
 - b. folyóiratok esetében, amelyek lelőhelyét a GAZS vagy hasonló, területek fölötti központi folyóiratcímjegyzékek tartják nyilván;
 - c. ritka művek esetében, amelyeknek valamelyik könyvtárban való megléte egyértelműen megállapítható.
3. Ha a keresett mű lelőhelyét a regionális központi katalógusból megállapították, a kérést ennek a könyvtárnak küldik meg közvetlen elintézés céljából. Ha a könyv több könyvtárban is megvan, a központi katalógus állapítja meg a kérés továbbításának pontos útját. Ha a körzetben egyetlen lelőhelyet sem tartanak nyilván, a kérést valamelyik másik központi katalógusnak továbbítják, vagy pedig, kivételes esetekben, egy más körzetben lévő olyan könyvtárnak, amelyben a könyv meglétét már megállapították.

A központi katalógusok fent fejtüntetett sorrendje adja a kérések körzésének útját. Ettől a sorrendtől akkor lehet eltekinteni, ha a keresett mű címe alapján a kérés pozitív elintézését valamelyik másik központi katalógustól inkább el lehet várni.

A Berliner Gesamtkatalog-ot és a Marburg-i Westdeutsche Bibliothek-ot ésszerűen kell beilleszteni a könyvtárközi kölcsönzési forgalomba.

ISKOLAI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁR EGYÜTTMŰKÖDÉSE AZ NSZK-BAN

Zusammenarbeit zwischen Schule und Bücherei. Ein Beitrag zur modernen Unterrichtsgestaltung. = Bücherei u. Bildung. 14. Jg. 1962. 8/9. no. 406-408.p.
Iskola és közművelődési könyvtár együttműködése. Gondolat a korszerű tanítás kialakításához. (3.6)

A cikk a Tübingeni Városi Könyvtárnak a Baden-württembergi tartományi minisztériumhoz terjesztett javaslatát tartalmazza.

A modern iskolai oktatás célkitűzéseinek megfelelően egyre több ismeretterjesztő könyv jelenik meg a különböző tantárgyak szakterületén (földrajz, természetrajz, stb.) a gyermek- és ifjúsági olvasók számára. Ezeket a könyveket a könyvtáraknak is be kell szerezniük. Azonban a könyvtárakat ma még nem vonják be eléggé az iskolai oktatás segítésébe, mivel:

1. sok iskolai könyvtár nincs kellően felszerelve ismeretterjesztő művekkel;
2. sok tanuló nincs tudatában annak, milyen lehetőségeket kínál a könyvtár;
3. sok tanuló a könyvtár több éves használata után sem ismeri ki magát a könyvek közt, és nem tudja kellőképpen kihasználni a könyvtár nyújtotta lehetőségeket.

Az iskolai könyvtárak fogyatékoságait nem lehet máról holnapra megszüntetni. A legkisebb városban is van azonban közművelődési könyvtár. Ezt kellene intenzívebben felhasználni az oktatásban. A tanítás keretében fokozni kell a könyvtár propagálását és intézményesen biztosítani kell a könyvtárhasználat tanítását. Ennek formájára nézve a Tübingeni Városi Könyvtár a New York-i "Board of Education" sok éves tapasztalaton nyugvó javaslatát veszi mintául.

A II.-IV. osztályokban rendszeresen felhívják a gyermekek figyelmét a könyvtárhasználatra. A könyvtárból kikölcsönzött könyveket felhasználják a tanításban. A tanulók osztályonként látogatják a közművelődési könyvtár gyermekrészlegét, s ott megnézik, hogyan állnak a könyvek a polcon, hogyan történik a kölcsönzés és felszólítást kapnak, hogy váltsanak olvasójegyet.

Az általános iskolák V. és VI., illetve a gimnáziumok I. és II. osztályai havonta egyszer, a német óra keretében könyvtári oktatásban részesülnek. Ennek tárgyai:

1. bevezetés az ifjúsági könyvtár szakrendi raktározásába,
2. könyvismeret,
3. katalógusismeret,
4. bevezetés a kézikönyvek használatába,
5. aktív együttműködésre való ösztönzés,
6. az iskolai könyvtár rendszeres használatára való ösztönzés.

A kötetlen formájú, ösztönző hatású könyvtári oktatás a legjobb módszer arra, hogy a tanulókat önálló könyvtári olvasókká nevelje. A könyvtári oktatás természetesen nem osztályozott tantárgy.

Az általános iskola VIII. osztályában a közös könyvtárlátogatások azt célozzák, hogy a tanulók az iskola elhagyása után is a könyvtár olvasói maradjanak.

A gimnázium VI. osztályában már megkezdődhet a tanulóknak a felnőttek könyvvállományába való bevezetése. A 16 éves fiatal már az egész könyv-

tárat használhatja. Ilyen bevezetés után a gimnázium felső osztályainak tanulója az oktatásban és a munkaközösségekben már önállóan ki tudja használni a könyvtár nyújtotta összes lehetőségeket. Az a szellemi önállóság és kezdeményező erő, amire ily módon szert tett, nem lebecsülendő jelentőségű élete további alakulása szempontjából.

MAGYAR SZERZŐ ÁLLATORVOSI TANKÖNYVÉNEK 6. NÉMET KIADÁSA

MARTIN, Heinrich: Seit 50 [fünfzig] Jahren das führende Lehrbuch. = Börsenblatt (Leipzig). 129. Jg. 1962.27.no. 402-404.p. Illusztr.

Ötven éve élenjáró tankönyv. - Marek József - Mócsy Mihály állatorvosi tankönyvéről.

Magyar művet méltat a lipcsei Börsenblatt 4 hasábos cikke. 1912-ben jelent meg Marek József budapesti állatorvos professzor tankönyvének első német kiadása: Lehrbuch der klinischen Diagnostik der inneren Krankheiten der Haustiere. (Jena, Gustav Fischer Verl. 1912. XII, 957 p. Illusztr.)

Illusztr.)

Az utolsó, Mócsy Mihály professzor által átdolgozott 6. kiadás pedig 1960-ban jelent meg, ugyancsak Jénában. Ez alatt az 50 év alatt, 6 kiadásón át, a tankönyv megtartotta vezető szerepét a maga szakterületén, s az állatorvostan hallgatók és a gyakorló állatorvosok nélkülözhetetlen kézikönyve lett és maradt.

A cikk értékelően ismerteti a 6 kiadást s megállapítja: ez a könyv is bizonyítja, hogy egy tankönyv évtizedeken át megtarthatja vezető szerepét, ha új és új kiadásokban kiegészül a kutatás új eredményeivel, alkalmazkodik a kutatás új módszereihez s nem téveszti szem elől pedagógiai feladatait. A tudományos kiadóknak alapvető feladatai közé tartozik ilyen nem kérésézetű tudományos művek publikálása.

Az ismertetett tankönyv iránt nagy az érdeklődés szerte a világon. Eddig Lengyelország és Spanyolország szerezte meg a kiadás jogát. Készül a könyv olasz fordítása is.

AZ NSZK KÖNYVKERESKEDELMÉNEK
1961. ÉVI KÜLKERESKEDELMI MÉRLEGE

UMLAU F., Ernst: Unser Aussehenhand-
del im Jahre 1961. = Börsenblatt (Frank-
furt a.M.). 18. Jg. 1962. 63. no. 1381-
1402. p.

Külkereskedelmünk 1961-ben. - A nyugat-
német könyvkereskedelem behozatala és ki-
vitele. (13.4)

delmi mérlegéről. A 22 táblázatból s annak kiértékeléséből bennünket is érintő
adatok:

A frankfurti Börsenblatt csaknem e-
gész számot betöltő hosszabb cikk-
ben számol be a nyugatnémet könyv-
kereskedelem 1961. évi külkereske-

Bevitel

A könyvkereskedelem mind az öt ágát - könyv, periodika, gyermek-képes-
könyv és album, kotta, térkép - tekintetbe véve, a bevétel 1961-ben összesen
75,8 millió márka értékű volt, 13,4 %-kal több, mint 1960-ban, s körülbelül négy-
szereze az 1950. évi bevételnek.

Ami a könyvbevételről illeti, az összes bevétel 93,6 %-a Európából való (ke-
vesebb, mint az előző években; 1960-ban 94,5 %, 1959-ben 94,6 % volt).

Míg a nyugati blokk országaitól eltekintve a többi nyugat- és déleurópai
országoknak az egész könyvbevételből való részesedése 0,4 %-kal az 1960-as
szinten mozog, a keleteurópai országok (szocialista országok) részesedése (4,7
%-a az egész bevételnek) lényeges emelkedést mutat az előző évekével szem-

	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
1. Albánia	-	-	-	-	1	-	-
2. Bulgária	1	5	7	60	41	23	34
3. Csehszlovákia	101	122	254	289	521	799	1526
4. Jugoszlávia	7	15	16	29	46	44	79
5. Lengyelország	20	31	188	208	136	321	430
6. Magyarország	30	59	144	101	199	281	428
7. Románia	4	5	4	31	7	13	8
8. Szovjetunió	18	108	96	169	131	159	241
	181	345	709	887	1082	1640	2746

1 KÖNYVBETIVEL A SZOCIALISTA ORSZÁGOKBÓL (1000 DM értékben)

ben (az 1958. évi bevételnek csaknem háromszorosa). Csak a Romániából való

bevétel mutat az előző évvel szemben csökkenést. Legerősebb a növekedés a csehszlovákiai könyvimportban. Azok között az országok között, amelyekből az importált könyvekben az 1955. évvel szemben feltűnő növekedés tapasztalható, a cikk Lengyelországot (34 %), Magyarországot (52 %) és a Szovjetuniót (55 %) emeli ki. Az 1. táblázat (438. old.) az 1950 óta mutatkozó fejlődést szemlélteti.

A periodika-bevitel az 1. táblázatban felsorolt országokból jelentéktelen. Mindössze Lengyelországból vittek be 1961-ben 3 (1960-ban: 1), s Magyarországról 1961-ben 10 (1960-ban: 9) periodikát. Érdekes megjegyezni, hogy míg a Franciaországból bevitt időszaki kiadványok a következőképpen oszlanak meg a különböző periodika típusok között: 234 divatlap, 889 újság és magazin, 79 tudományos és szakfolyóirat, 1024 egyéb időszaki kiadvány, addig a Magyarországról importált 10 folyóirat valamennyi a tudományos és szakfolyóiratok kategóriájába tartozik.

Ország	Könyv		Újság és folyóirat	
	1960	1961	1960	1961
1. Bulgária	23	34	-	-
2. Csehszlovákia	799	1526	-	-
3. Jugoszlávia	44	79	-	-
4. Lengyelország	321	430	1	3
5. Magyarország	281	428	9	10
6. Románia	13	8	-	-
7. Szovjetunió	159	241	-	3

2 A KÖNYV, ILLETVE A FOLYÓIRAT- ÉS ÚJSÁGBEVITEL A SZOCIALISTA ORSZÁGOKBÓL (1000 DM értékben)

A harmadik kiadvány-kategóriában: gyermek-képeskönyvek és albumok - Magyarországról nem importáltak.

Növekedett a bevétel kottákban, többek között Magyarországról (az 1960. évi 8000 DM-el szemben 1961-ben 28 000 DM értékben).

Kartográfiai termékekből (térkép, atlasz) is importáltak Magyarországról, de csak kis mértékben, úgyhogy számszerű adatot nem ad a cikk.

Kivitel

Valamennyi sajtótermékre nézve a kivitel 1958 óta 36 %-kal növekedett (a

bevétel ugyancsak 1958 óta 38,5 %-os növekedést mutatott). Az 1960. évi összes kivitellel szemben 10,3 %-os a növekedés.

A szocialista országoknak az összes kivitelből való részesedése 1961-ben: könyv 3,3 % (1960-ban 4,5 %), időszaki kiadványok 3,9 % (1960-ban 4,1 %.)

Ország	1958	1959	1960	1961
1. Bulgária	158	95	253	75
2. Csehszlovákia	229	461	254	257
3. Jugoszlávia	841	961	1086	764
4. Lengyelország	1848	2124	1992	1452
5. Magyarország	589	597	805	811
6. Románia	127	164	180	253
7. Szovjetunió	519	519	632	631

3 KÖNYVKIVITEL A SZOCIALISTA ORSZÁGOKBA (1000 DM értékben)

Az összes szocialista országra nézve csökkenő tendenciát mutató könyv-export csak Magyarország, a Szovjetunió és Lengyelország esetében mutat kisebb, Románia esetében nagyobb mérvű növekedést. Kiemeli a cikk a Magyarország és a Szovjetunió esetében tapasztalható fejlődés párhuzamosságát. Az előző két évvel (1958 és 1959) szemben a két utolsó évben (1960 és 1961) ug-rásszerű a fejlődés. (Magyarország: 37 %, Szovjetunió: 22 % növekedés).

Ország	Könyv		Ujság és folyóirat	
	1960	1961	1960	1961
1. Bulgária	253	75	13	4
2. Csehszlovákia	254	257	481	512
3. Jugoszlávia	1086	764	599	386
4. Lengyelország	1992	1452	513	399
5. Magyarország	805	811	526	634
6. Románia	180	253	147	494
7. Szovjetunió	632	631	740	683

4 KÖNYV-, FOLYÓIRAT- ÉS UJSÁGKIVITEL A SZOCIALISTA ORSZÁGOKBA (1000 DM értékben)

A folyóirat- és újságkivitel 1961-ben 25,4 %-kal nagyobb az 1958. évinél és 8,6 %-kal nagyobb az 1960. évinél

Ország	1958	1959	1960	1961
1. Bulgária	102	17	13	4
2. Csehszlovákia	487	444	481	512
3. Jugoszlávia	489	486	599	386
4. Lengyelország	700	692	513	399
5. Magyarország	341	372	526	634
6. Románia	207	176	147	494
7. Szovjetunió	810	790	740	683

5 FOLYÓIRAT- ÉS ÚJSÁGKIVITEL A SZOCIALISTA ORSZÁGOKBA (1000 DM értékben)

A Magyarországra irányuló folyóirat- és újságkivitel tehát ezekben az években 86 %-os növekedést mutat. Csak Csehszlovákia esetében látunk még kisebb, Románia esetében nagyobb mértékű növekedést.

Míg a vizsgált időszakban (1958 óta) az esetek nagyobb részében erősebb mérvű növekedés tapasztalható kivitelben a könyvek, mint a periodikák esetében, egyes országokban fordított a viszony. Így a Magyarországra irányuló exportben 37 %-os a növekedés a könyvek, 86 % az időszak kiadványok esetében. Mindkét kiadványtípusnál negatív tendencia tapasztalható, többek között Lengyelország esetében (könyv: + 22 %, periodika: - 16 %). A Szovjetunióba irányuló könyvexport növekedett (+ 22 %), a periodika-export csökkent (- 16 %).

Gyermekképeskönyvek és albumok tekintetében kivitelben általában csökkenő tendencia tapasztalható. A szocialista országokra vonatkozóan a cikk itt nem tartalmaz adatokat.

A kotta-kivitel az 1960. évvel szemben 7 %-os növekedést mutat. A szocialista országok közül csak Magyarország szerepel a megadott táblázatban. Kottakivitel Magyarországra 1961-ben 25 000 DM értékben történt (1960-ban: 9000 DM).

Kartográfiai termékekből a szocialista országok közül csak Lengyelországba exportáltak kisebb értékben.

UJABB KÖNYVEK
A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁRBAN

1.1 KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSOK

1.1 A 97

Aus der Arbeit des Bibliothekars. Aufsätze und Abhandlungen Fritz Redenbacher zum 60. Geburtstag dargebracht, unt. Mitarb. von Hannelore Petz Gebauer, hrsg. von Bernhard Sinogewitz. Erlangen, 1960. 207 p. 5 t. 25 cm.

/Schriften der Universitäts-Bibliothek Erlangen 4./

02(082)

3-655

1.1 K 98

KUNZE, Horst

Bibliotheks-Verwaltungslehre. 2. verb. Aufl. Leipzig, Harrasowitz, 1958. XIV, 344 p. 25 cm.

/Lehrbücher für den Nachwuchs an wissenschaftlichen Bibliotheken 1. Bd./

02(022)

3-610

1.1 U 73

University of Chicago, Graduate Library School

Persistent issues in American librarianship. Papers presented before the 25. annual conference of the - - , August 15-17, 1960. Ed. by Lester Asheim. (Chicago, 1961.) V, 114 p. 25 cm.

/The University of Chicago studies in library science./

02(73)(082)

3-656

1.11 KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK

Berlin, Deutsche Staatsbibliothek
Veröffentlichungen 1945-1961. Berlin, 1961. 32 p. 21 cm.

2-24
(1.11)

017.1:027.54(430.2-2.1)"1945/1961"

PHELPS, Ralph H[uyett]

Alternatives to the scientific periodical. A bibliography. Prep. for the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris, 1959. 33 p. 27 cm.

Soksz.

4-126
(1.11)

016:05.001(10)

1.2 KÖNYVTÁRÚGY ÁLLAMI ÉS
TÁRSADALMI IRÁNYÍTÁSA
KÖNYVTÁRI TÖRVÉNYEK

New Zealand Library Association
Rules and standing orders together with New Zealand Library Association Act. 1939. Wellington, 1960. [4], 34 p. 22 cm.

Soksz.

3-287
(1.2)

02(931)(061.2.01)

1.2 N 87

NOVOTNY, Frantisek

Ceskoslovenské knihovnické zákonodárství. Cesta k zákonu o jednotné soustavě knihoven a jeho uskutečňování. (Přip.) Státní knihovna ČSSR, Ústřední vědecko-metodický kabinet knihovnictví, Praha. Praha, Orbis, 1962. 111 p. 20 cm.

Bibliogr. 97-100. p.

Orosz, angol, német, francia kiv.

021.89(437)(023)

2-313

1.5 EGYESÜLETEK SZERVEZETEK

1.5 U 73

U(nited) N(ations) E(ducational), S(cientific and) C(ultural) O(rganization)

Catalogue général des publications de l'Unesco et des publications parues sous les auspices de l'Unesco 1946-1959. - General catalogue of Unesco publications and Unesco sponsored publications 1946-1959. (Paris, 1962.) XVI, 217 p. 24 cm.

3-316

017.42.099"1946/1959":[341.16:001

U[nited] N[ations] E[ducational] S[cientific and] C[ultural] O[rganization], Executive Board, 50. session, Paris, 1958.

Summary records. - Comptes rendus analytiques. Paris, 1958, X, 663 p. 26 cm. Spanyol és orosz szöveg is. Sokszo.

4-501
(1.5)

341.16:001(061.3.053.7)

U[nited] N[ations] E[ducational] S[cientific and] C[ultural] O[rganization], Executive Board, 51. session, Brussels, 1958. VI, 236 p. 28 cm. Spanyol és orosz szöveg is. Sokszo.

4-534
(1.5)

341.16:001(061.3.053.7)

1.7 KÖNYVTÁROSKÉPZÉS TOVÁBBKÉPZÉS

1.7 B 50

BENGE, R[onald] C[harles]
First professional examination. ([Ed. by] the Library Association, London and Home Counties Branch), Standing Committee on Education in Librarianship. [London], 1959. V, 21 p. 25 cm.
/Notes for autors./
Sokszo.

3-523

023.5:374.8(42)(075.5)

2. ÁLTALÁNOS HELYZETKÉP

2. H 34

HARRISON, K[enneth] C[ecil]
Libraries in Scandinavia. London, Deutsch, 1961. 240 p. 17 t. 22 cm.
Bibliogr. 232-234. p.

3-668

026/027(48)(022) 02(48)(022)

2. L 64

The libraries of London. Ed. by Raymond Irwin and Ronald Staveley. 2. rev. ed. London, Library Association, 1961. 332 p. 22 cm.
Bibliogr. a fejezetek végén.

3-669

026/027(421.2)(022)

2. L 64

Libraries in the Netherlands. [Ed. by the] Netherlands Librarians Association. (2. impr.) The Hague, 1962. 60 p. illusztr. 23 cm.

I. Nederlandse Vereniging van Bibliothecarissen.

3-318

02(492)(047)

3.1 NEMZETI ÉS ÁLTALÁNOS TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRAK

(Berlin), Deutsche Staatsbibliothek ABC der Benutzung. Berlin, 1961. [6] lev. Har. 15 cm.

1-45
(3.1)

024:027.54(430.2-2.1)(083.85)

3.1 M 91

[Moszkva], Biblioteka SzSzSzR im. V.I. Lenina

Iztorija Goszudarsztvennoj ordena Lenina - - za 100 let 1862-1962. (Red. K.R. Kameneckaja, E.V. Szeglin.) Moszkva, 1962, 280 p. 17 p. 30 cm.

4-277

027.54(470.311)"1862/1962"

3.3 SZAKKÖNYVTÁRAK

3.3 D 68

Directory of special libraries in Australia. Compil. by the Special Libraries Section of the Library Association of Australia. Sydney, 1961. [6], VII, 122 p. 22 cm.

3-670

026(94)(083.813)

3.31 TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁRAK

3.31 B 85

Börsenverein der Deutschen Buchhändler Schätze der ehemaligen Bibliothek des - - zu Leipzig. (Bearb. von Fritz Funke, Martha Debes, et alii.) Leipzig, Deutsche Bucherei. 1961. 60. p. illusztr. 25 cm.

3-317

094:[027.6:655.42(430.2-2.7)

3.4 B 98

Bücher für jedermann. (Über die Entwicklung der) Stadtbüchereien Hannover. Hannover, (1962). 90 p. illusztr. Har. 20 cm.

2-519

027.52(430.1-2.27)

3.7 EGYÉB KÖNYVTÁRAK

3.7 K 71

KOROVIN, G(erman) M(ihajlovics)
Biblioteka Lomonoszova. Materialü dlja karakterisztiki literaturü, iszpol'zovanoj Lomonoszovüm v ego trudah, i katalog ego licsnoj biblioteki. [Izd.] Akademija nauk SzSzSzR insztitut isztorii esztesztvoznaija i tehnikai. Moszkva-Leningrad, 1961. 488 p. 21 cm.

2-161

027.1(47)Lomonoszov

4.1 ÉPÜLET FÜTÉS,
VILÁGÍTÁS

1. S 86

The state of the library art. Ed. by Ralph R[obert] Shaw. 3. vol. 1. P. ELLSWORTH, Ralph E[ugene]: Buildings. 2. P. KAPLAN, Louis: Shelving. 3. P. CRNE, Jerrold: Storage warehouses. New Brunswick, N. J. Graduate School of Library Service Rutgers - The State Univ. 1960. VIII, 5-151., 41, 52 p. 22 cm.

Soksz.

Bibliogr. 128-143., 32-38., 36-49. p.

3-847

(4.1) (8.2) (1.49)

022 025.8

4.2 BUTORZAT

4.2 M 92

Möbel für Bibliothekseinrichtung. Grundlagen für einen Typenkatalog. [Hrsg.] Ministerium für Bauwesen, Deutsche Bauakademie, Institut für Hochbau, unter Mitarbeit des Zentralinstituts für Bibliothekswesen. (Stand November 1961.) Berlin, Verl. für Bauwesen, 1962. 15 p. 30 cm.

4-207

022:645.4(084.11)

727.8:645.4(084.11)

444

4.41 I 63

Lexikon der graphischen Technik. Bearb. im Institut für Graphische Technik, Leipzig. Leipzig, Verl. für Buch- und Bibliothekswesen, 1962. 471 p. illusztr. 18 cm.

Bibliogr. 460-471. p.

2-239

76(032) 76(038)=30 430-136.4:76
655.1/.3:430-316.4 655.1/.3(032)
655.1/.3(038)=30

4.42 REPROGRÁFIA

1. S 86

The state of the library art. Ed. by Ralph R[obert] Shaw. 5. vol. 3. P. HAWKEN, William R.: Full-size photocopying. New Brunswick, N. J. Graduate School of Library Service Rutgers - The State Univ. 1960. VII, 397 p. illusztr. 22 cm.

Soksz.

Bibliogr. több helyütt.

3-847
(4.42)

77.039.6:02(022)

4.43 MIKROKIADVÁNYOK

1. S 86

The state of the library art. Ed. by Ralph R[obert] Shaw. 5. vol. 1. P. HAWKINS, Reginald: Production of microforms. New Brunswick, N. J. Graduate School of Library Service Rutgers - The State Univ. 1960. V, 208 p. 22 cm.

Bibliogr. 167-194. p.

3-847
(4.429)

778.14:02(023)

1. S 86

The state of the library art. Ed. by Ralph R[obert] Shaw. 5. vol. 2. P. Reading devices for micro-images. By Jean Stewart, Doralyn Hickey and others. New Brunswick, N. J. Graduate School of Library Service Rutgers - The State Univ. 1960. VIII, 3-205. p. 22 cm.

Soksz.

Bibliogr. 171-189. p.

3-847
(4.429)

778.148

4.45 LYUKKÁRTYA-TECHNIKA.
GÉPI VÁLOGATÁS

4.45 H 27

Handbuch der Lochkarten-Organisation. [Von] Erwin Aikele, Heinz Christen et alii. Frankfurt a.M. Agenor. 21 cm.

/A(usschuss für) W(irtschaftliche) V(erwaltung)-S(chriftenreihe.)
[1.Tl.] 2. Aufl. 1957. 240 p. /142.
No./

2. Tl. Die Lochkarte in der Praxis.
1958. 484 p. /144. No./

2-531/1-2

681.177(022)

Olomouc, Státní Vědecká Knihovna.
Organizační ustanovení. (Olomouc),
1961. 19 p. 21 cm.
/Publikace Státní Vědecké Knihovni v
Olomouci 10.č./

2-381
(5.2)
027.52.021(437)Olomouc(061.1.013)

6.4 ÁLLOMÁNY- NYILVÁNTARTÁS

Sarajevo, Bibliotečki Centar NR Bosne
i Hercegovine
Uputstva. 2. sv. Za inventarisanje i
katalogizaciju knižnog fonda Narodnih
biblioteka. 2. popravljeno izd. Sarajevo.
1960. 37 p. 29 cm.

4-280/2
(6.4) (7.1)
025.3(497.1)(083.13)

7.1 CÍMLEIRÁS. CÍMLEIRÁSI SZABÁLYZATOK

Köbenhavn, det Kongelige Bibliotek Uden-
landsk Afdeling
Katalogiseringsregler for nyere sam-
ling. Köbenhavn, 1959. [12], 135, [26]
lev. 30 cm.

4-125
(7.1)
025.31(489)

7.1 P 91

Průručka pro jmennou katalogisaci.
[Vyd.] Státní Vědecká Knihovna, Olomouc.
Praha, Státní pedagogické nakl. 1961.
276 p. 21 cm.

Bibliogr. 264-274. p.
2-314
025.32(083.13)

1. S 86

The state of the library art. Ed. by
Ralph R[obert] Shaw. 1. vol. 1. P. TAU-
BER, Maurice F[alcolm]: Cataloging and
classification. 2. P. FRAREY, Carlyle
J[ames]: Subject headings. New Brunswick,
N. J. Graduate School of Library Servi-
ce Rutgers - The State Univ. 1960. [8],
V, 271, 92 p. 22 cm.

Soksz.
Bibliogr. több helyütt.
3-847
025.3/.4 (7.1) (7.2) (7.26)
025.343.1

7.2 S 24

SAYERS, W[illiam] C[harles] Berwick
A manual of classification for libra-
rians and bibliographers. 3. ed.rev.with
some corrections. London, Grafton, 1959.
XVIII, 346 p. 9 t. 22 cm.
Bibliogr. 320-340. p.

3-608
025.4(022)

1. S 86

The state of the library art. Ed. by
Ralph R[obert] Shaw. 1. vol. 3. P. TAU-
BER, Maurice F[alcolm] - WISE, Edith:
Classification systems. 4. P. THOMPSON,
Donald E[ugene]: Gifts. 5. P. THOMPSON,
Donald E[ugene]: Exchanges. New Brun-
swick, N. J. Graduate School of Library
Service Rutgers - The State Univ. 1961.
V, 609 p. 22 cm.

Soksz.
Bibliogr. több helyütt.
3-847
(7.2) (6.2)
025.42/.49 025.226/.227

9. KÖNYVTÁRHASZNÁLAT. OLVASÓSZOLGÁLAT

9. G 30

GATES, Jean Key
Guide to the use of books and libra-
ries. New York, McGraw-Hill, 1962. IV,
230 p. 20 cm.

02(023) 027.7(73)(083.1) 2-535

1. S 86

The state of the library art. Ed. by
Ralph R[obert] Shaw. 2. vol. 1. P. BONN,
George S[chlegel]: Training laymen in
use of the library. 2. P. BRYANT, Marga-
ret S.: Bibliographies, abstracts and
indexes. New Brunswick, N. J. Graduate
School of Library Service Rutgers - The
State Univ. 1960. VIII, [3], 114, [3],
108 p. 22 cm.

Soksz.
Bibliogr. 76-105, 83-101. p.
3-847
(9.) (10.2-3)
024:37(73) 01(023)

9.1 OLVASÓK. OLVASÁSELEMZÉS

9.1 K 94

Krajowa Konferencja Bibliotekarska, War-
szawa, 1958

Problemy czytelnictwa w wielkich mia-
stach. Referaty. Przebieg obrad. [Publ.]
Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy.
Warszawa, Stowarzyszenie Bibliotekarzy
Polskich, 1960. 312 p. illusztr. 24 cm.

3-303
028(438)(061.3.053.7)

9.3 A 97

Die Ausleihkontrolle in Freihandbibliotheken. Hrg. vom Zentralinstitut für Bibliothekswesen, [Berlin]. [Berlin], 1960. 32 p. 21 cm.

/Studienmaterial für die hauptberuflichen bibliothekarischen Mitarbeiter der allgemeinbildenden Bibliotheken in der DDR 14. H./

2-669

024.6:(027:024.5(083.13))

1. S 86

The state of the library art. Ed. by Ralph R[obert] Shaw. 2. vol. 3. P. KIRKWOOD, Leila H.; Charging systems. New Brunswick, N. J. Graduate School of Library Service Rutgers - The State Univ. 1961. VII, 8-397. p. 22 cm.

Soksz.

Bibliogr. 356-383. p.

3-847
(9.3)

024.6(022)

9.6 NÉPMŰVELÉS.

GRANDAMY, Geneviève

Bibliothèques et culture. [Publ. par le] Service Culture et Bibliothèques (de l'Action Catholique Générale Féminine.) 3. éd. Paris, (1961). 216 p. 19 cm.

2-518
(9.6)

008:027.4(44)(023)

9.6 P 52

PEERS, Robert

Adult education. A comparative study. (2. ed.) London, Routledge and Kegan. (1959). XIV, 365 p. 22 cm.

/International library of sociology and social reconstruction./

374(04)

3-522

9.9 IRÓDALOMPROPAGANDA

MARCO, Guy A.

An appraisal of favorability in current book reviewing. Urbana, Ill. 1959. 20 p. 28 cm.

/University of Illinois Library School Occasional papers 57. no./

Soksz.

4-535
(9.9)

001.85(73)(083.41)

446

10-11 C 30

Council on Documentation Research

Information resources. A challenge to American science and industry. Based on the Special Meeting of the - - February 3-4. 1958. [Ed. by] Jesse H[auk] Shera, Allen Kent, James W. Perry. (2.print.) New York, Interscience, 1958. XII, 214 p. 27 cm.

Soksz.

4-456

007:5/6(73)(061.3)

002:5/6(73)(061.3)

10-11 K 43

KESSLER, M.M.

Concerning some problems of intrascience communication. Reis. Lexington, Mass., 1959. 15 lev. 28 cm.

/Massachusetts Institute of Technology, Lincoln Laboratory. Group report 45-35./

Soksz.

4-454

007(04)

10-11 M 73

Modern documentation and information practices. A basic manual ed. by O(tto) Frank. Publ. [by the] International Federation for Documentation. The Hague, 1961. X, 226 p. illusztr. 22 cm.

/FID publication 334./

Bibliogr. 199-217.p.

3-398

002(023) 007(023)

10-11 M 74

MOOERS, Calvin N.

The next twenty years in information retrieval: some goals and predictions. Cambridge, Mass. Zator, 1959. 18 p. 2 t. 28 cm.

Soksz.

Bibliogr. 17-18. p.

4-455

007:681.142-523.8(04)

007:681.18(04)

10-11 Sz 90

Szovescsanie po szpravocano-bibliograficeszkoj rabote, 1961

Szbornik materialov. [Izd.] Biblioteka im. V.I. Lenina, Moskva. Moskva, 1962. 216 p. 22 cm.

025.5:01(47)(061.3)

3-194

3-306

10.15 V 82

VICKERY, B[rian] G[ampbell]
On retrieval system theory. London, But-
terworths, 1961. X, 159 p. 22 cm.
Bibliogr. a fejezetek végén.

007 025.3:002

3-607

10.15 J 58

Information retrieval and machine trans-
lation. Ed. [by] Allen Kent. London, In-
terscience. 24 cm.

/Advances in documentation and library
science 3./

1. P. 1960. XVII, 686 p. illusztr.

2. P. 1961. XI, 687-1376. p.

3-839/1-2 3-840/1-2

007(047.1)

651.926.011.59:681.142.523.8

10.281 GÉPI FORDÍTÁS

Experiments in machine translation. A
series of articles transl. from the Rus-
sian periodical Voprosy Jazykoznanija
[Voproszű Jazűkoznanija] /Problems of
Linguistics/, 1956-1957. Transl. by U.S.
Joint Publications Research Service. Wa-
shington, U.S. Department of Commerce, Of-
fice of Technical Services, [1958?]. [6].
71 p. 22 cm.

Xerox másolat.

3-521

651.926.011.54:681.142.523.8 (10.281)

([JORDANSZKAJA], L.N. IORDANSKAYA
Two operators for processing word com-
binations with "strong government" /for
automatic syntactic analysis./) [Dva o-
peratora obrabotki szlovooszocsetanij sz
"szil'nüm upravleniem".] [Ed. by] U. S.
Department of Commerce, Office of Techni-
cal Services - U.S. Joint Publications
Research Service, Washington. Washington,
1962. [4], 41 p. 27 cm.

/Foreign developments in machine trans-
lation and information processing. 72.
no./

/JPRS: 12441./

Soksz.

4-258

651.926.011.54:681.142-523.8 (10.281)

10.92 NEMZETI BIBLIOGRÁFIAI ÉS
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONTOK

10.92 S 24

Sborník statí o organizaci a práci
útvardù technických a ekonomických in-
formací /TEI/. [Vyd.] Státní Technická
Knihovna, Praha. Praha, 1962. IV, 499
p. 2 db.-ban. 29 cm.

Bibliogr. 233., 484-485. p.

Soksz.

4-163

002:62/69(437)(082)

10.92 V 78

Verzeichnis von Schrifttum-Auskunfts-
stellen. Hrsg. vom Deutschen Normenaus-
schuss und vom Forschungsinstitut für
Rationalisierung an der Rheinisch-West-
fälischen Technischen Hochschule Aachen.
5. erg. und erw. Aufl. Berlin-Köln-Frank-
furt /M/, Beuth, 1962. 307 p. 20 cm.

2-286

002.63/.66(430.1)(083.81)

11.91 ÁLTALÁNOS NEMZETKÖZI
MÁSODFOKU BIBLIOGRÁ-
FIÁK

11.91 K 48

KIRPICSEVA, I(raida) K(onsztantinovna)
Bibliografija v pomoscs naucsnoj ra-
bote. Metodicseszkoe i szpravocsnoj po-
szobie. [Izd.] Publicsnaja biblioteka
iz. M.E. Szaltűkova-Scsedrina, Leningrad.
Leningrad, 1958. 480 p. 23 cm.

3-672

01(022)

(11.91)

11.91 K 95

KRICSEVSZKIJ, G(rigorij) G(rigor'evics)
Obscsie bibliografii zarubezsñű
sztren. [Izd.] Akademiaja Nauk SzSzsZr,
Fundamental'naja biblioteka obscsesz-
vennű nauk. Moszkva, Izdat. Vszesz.
Kniznoj Palatű, 1962. 292 p. 26 cm.

4-523

4-524

01(10):019.941

11.91 S 88

STEIN, Henri

Manuel de bibliographie gėnėral. /Bi-
bliotheca bibliographica nova/. Paris,
Picard, 1897. Repr. New York, Kraus,
1962. XX, 895 p. 22 cm.

/Manuels de bibliographie historique
2./

3-667

016:018(022)

11.91 T 80

TOTOK, Wilhelm - WEITZEL, Rolf

Handbuch der bibliographischen Nach-
schlagewerke. 2. erw. neu bearb. Aufl.
Frankfurt a.M., Klostermann, (1959). XV,
335 p. 24 cm.

3-666

016:011/016

11.91 W 77

WINCHELL, Constance M[abel]

Guide to reference books. 7. ed. [Ed.
by the] American Library Association.
Chicago, 1951. XVII, 645 p. 28 cm.

[1.] Suppl. 1950-1952. By — and Oli-
ve A. Johnson. 1954. [7], 117 p.

2. Suppl. 1953-1955. 1956. [7], 134
p.

3. Suppl. 1956-1958. By —, John Neal
Waddel, Eleanor Buist. 1960. VII, 145
p.

4-457

025.5(083.85):016

11.99 B 61

Bibliography of directories of sources of information. (Compil. by Kajsa Hellström.) [Ed. by the] International Federation for Documentation. The Hague, 1950. 22 p. 30 cm.

/FID publ[ication] 328./

4-259

016:002.6

13.5 BIBLIOFILIA EXLIBRIS

SILOV, F(edor Grigorevics)

Zapiszki sztarogo kniznika. Red. 1 prediszlovie Vl. Lidina. Moskva, Iszkuszsztvo, 1959. 164 p. 1 t. 21 cm.

655.425(470.23)Silov(092.3)

3-488
(13.5)

14. A SZELLEMI MUNKA ÉS TECHNIKÁJA

ANTHONY, H[erbert] D[ouglas] - EWEN, A. H.

Scientific books of the XVIII. century and the emergence of modern science. [London], 1959. 334-343. p. 22 cm.

/Klny. Proceedings of the Royal Institution 37. 167. no./

3-361
(14.)

001(091)"17"(041) 002.2"17"(041)

14.1 TUDOMÁNYOS TERMINOLÓGIA

14.1

NICHOLSON, John B[ernard], jr.

The jargon of librarianship. [Ed. by the] Kent State University. Repr. (Kent O.), 1959, 34 p. 28 cm.

/Aspects of librarianship 16. no./

Soksz.

4-362

001.4:02 420-316.4:02

14.2 RÖVIDÍTÉSEK

14.2 F 95

FURNESS, Konstantin Z.

Bulgarian abbreviations. A selective list. [Ed. by the] Library of Congress, Slavic and Central European Division, Reference Department, [Washington]. Washington, 1961. [6]. 326 p. 26 cm.

Soksz.

4-122

486.7-18(083.81)=20 651.932=867
003.349.5.083(083.81)=20

14.4 KIADVÁNYOK SZERKESZTÉSE

14.4 H 64

HERRMANN, Rudolf

Einheitliche Schreibweise in naturwissenschaftlichen Werken. Abkürzungen von Zeitschriftentiteln besonders in der Agrikulturwissenschaft. (Radebeul), Neumann. [1958]. 101 p. 24 cm.

3-363

430-1-316.4(023)

651.932:53/63(05)(023)

003.62:53/63(05)(023)

14.4 B 34

BARNARD, Cyril C.

Bibliographical citation. 2 ed. London, Clarke, 1960. 20 p. 20 cm.

Bibliogr. 18-20. p.

2-293

001.811(041)

14.4 B 98

BÜLINSZKIJ, K(onsztantin) I(akinfovics) - ROZENTAL', D(itmar) É(l'jasevics)

Literaturnoe redaktirovanie. 2. iszpr. 1 dopol. izd. Moskva, Iszkuszsztvo, 1961. 356 p. 22 cm.

3-501

655.512.1:882.07-731.1(022)

14.4 C 12

CASEY, Robert S[abert]

Oral communication of technical information. New York - London, Reinhold - Chapman and Hall, (1958), VII, 199 p. illusztr. 19 cm.

/Reinhold pilot book./

2-703

001.8(023) 001.92:5/6(023)

14.4 K 98

KUNZE, Horst

Wissenschaftliches Arbeiten. Eine Einführung. Berlin. Akad. Verl. 1958. 37 p. 21 cm.

Bibliogr. 36-37. p.

2-287

001.81(083.13)

14.4 N 74

(New York), American Institute of Physics

Style manual for guidance in the preparation of papers for journals published by the - - - (2. ed.) New York, (1959). III, 42 p. 27 cm.

4-184

001.816:51/53(73)(05)(083.13)

14.4 T 91

TRELEASE, Sam F.

How to write scientific and technical papers. Baltimore. Williams and Wilkins. 1958. XII, 185 p. 19 cm.

Bibliogr. 177-180. p.

2-290

001.81(023) 655.51(023).

14.5 NYELVÉSZETI KÉRDÉSEK

14.5 G 46

GILJAREVSZKIJ, R(udzszer) Sz(ergeevics)
- GRIVNIN, V(ladimir) Sz(ergeevics)

Opredelitel' jazukov mira po pisz'men-
nosztjam. [Izd.] Vszeszojuznaja goszu-
darsztvennaja biblioteka inosztranoj

literaturü, [Moszkva.] 2. iszprav. izd.
Moszkva, Izd. vosztocs. lit. 1961. 304
p. 1 t. 21 cm.

2-463

003.3(022)

14.9 IRODASZERVEZÉS

14.9 K 58

KLEIN, Franz

Wie löst man Raumprobleme des Büros.
2. Aufl. Düsseldorf/Büderich, Schilling,
1960. 64 p. illusztr. 21 cm.

/Die wie-Bücher 1. Bd./

Bibliogr. 6. p.

2-247

651.11.011(023)

ÚJABBAN ELKÉSZÜLT FORDÍTÁSOK JEGYZÉKE

Az alább felsorolt fordítások megtalálhatók a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban (Bp. VIII. Múzeum u. 3.) A fordításokat az érdeklődők kölcsön is kaphatják.

F 2606 CSUBAR'JAN, O(gan) Sz(tepanovics):
Obscsae bibliotekovedenie. Ucsesbnik dlja
bibl. inszt. Moszkva 1960, Szovetszkaja
Roszsija. 202 p. 23 cm.

Általános könyvtártudomány. Tankönyv a
könyvtárosképző főiskolák részére.

Részfordítás: 3-24.p. (1.)

F 2607 Propaganda resenij i materialov
20. sz'ezda Kommuniszticeszknoj Partii
Szovetszkogo Szozuja. Szbornik metodi-
cseszkih i bibliograficeszkih materialov
v pomocs' bibliotekam. (Red. B.A.Szmir-
nova, E.E. Troickaja.) Moszkva 1956, M-vo
Kul'turü - Bibl. im. Lenina. 124 p. 22
cm.

Az SzKP 20. kongresszusa határozatai-
nak és anyagának propagandája. Bevezetés.

Részfordítás: 3-14.p.

(1.2)
(9.91)

F 2609 Rond het Scandiaplan; een stuk-
je interbibliothecaire samenwerking. =
Bibliotheekgids. 38. Jg. 1962. 3. no. 66-
69. p.

A Scandia-terv: könyvtárak szoros e-
gyüttműködése. (1.48)

3:1764

F 2610 MORTELMANS, J.: De samenwerking
onder bibliotheken. = Bibliotheekgids.
38. Jg. 1962. 3. no. 61-65. p.

[Közművelődési] könyvtárak együttmű-
ködése [Hollandia]. (1.4)
3:1740 (3.4)

F 2613 ZARZEBSKI, Tadeusz: Publiczne
biblioteki powszechnie w 1961 roku. = Bib-
liotekarz. 29. rok. 1962. 6.no.161-173.p.
Táblázattal.

A lengyel közművelődési könyvtárak te-
vékenysége az 1961. évben. - A könyvtárak
munkájára vonatkozó statisztikai adatok
összesítése és értékelése. (2.5)
(3.4)

F 2614 WOJCIECHOWSKI, Jacek: W sprawie informacji o bibliotekach. = Bibliotekarz. 29. rok. 1962. 6. no. 176-177.p.

A könyvtárakról szóló tájékoztatás kérdéséről. (9.8)
3:1997

F 2615 PLOVGAARD, Sven: Centralbiblioteket i Horsens. Forste nye centralbiblioteksbygning i 2l ár. = Bogens Verden. 42. árg. 1960. 9. no. 473-481.p. Illusztr.

A Horsens-i Központi Könyvtár [Dánia]. (3.4)

F 2616 MÖHLENBROCK, Sigurd: Ett storbibliotek ser om sitt hus. = Biblioteksblad. 46. árg. 1961. 6.no. 408-415.p. Illusztr.

A Koppenhágai Közművelődési Könyvtár új épülete és fiókkönyvtárai. (4.1)

F 2617 ANDRÉN, Gösta: Konst i bibliotek. = Biblioteksblad. 45. árg. 1960. 6. no. 446-450.p. Illusztr.

Művészet a könyvtárban. (4.1)

F 2618 BRITTEBERG, Georg: Kortedalbiblioteket. = Biblioteksblad. 45. árg. 1960. 1.no. 9-13. p. Illusztr.

A Kortedala-i könyvtár. (4.1)

F 2619 SPÅNGBERG, Maja - THORSBECK, Arne: Nya bibliotekslokaler. Göteborgs sjukhusbibliotek. - Falkenbergs stadsbibliotek. = Biblioteksblad. 44. árg. 1959. 10. no. 749-753. p. Illusztr.

Uj könyvtárak. /Göteborg, Falkenberg./ 1:3507. (4.1)

F 2622 STRÖM, Folke: Ny byggnad för Medicinska Biblioteket i Göteborg. = Biblioteksblad. 44. árg. 1959. 9.no.660-664. p. Illusztr.

Uj épületben a göteborgi Orvosi Könyvtár. 1:1708 (4.1)

F 2623 HILLBOM, Greta: Karlskrona stadsbiblioteks nybyggnad. = Biblioteksblad. 45. árg. 1960. 1. no. 3-8. p. Illusztr.

Karlskrona újjáépített városi könyvtára. 1:3505 (4.1)

F 2624 KOŁODZIEJSKA, Jadwiga: Plan prac Instytutu Książki i Czytelnictwa na okres 1961-1965. = Bibliotekarz. 29.rok.1962. 3-4. no. 88-92. p.

A [lengyel] Könyv- és Olvasásügyi Intézet 1961-1965. évi munkaterve. (1.1)

3:855 (1.3)
45C

F 2627. KALÉN, Ingemar: Östersunds nya bibliotek. = Biblioteksbladet. 43. árg. 1958. 10. no. 731-735.p. Illusztr.

Östersund [Svédország] új könyvtára. (4.1)

F 2628 PLOVGAARD, Sven: Biblioteket i bydelen. = Bogens Verden. 43. árg.1961. 4. no. 191-195. p. Illusztr.

Könyvtár és építész. (4.1)

F 2629 ABITZ, Oluf: Roskilde centralbiblioteks nye bygning. = Bogens Verden. 43. árg. 1961. 6.no. 313-324. p. Illusztr.

A Roskilde-i [Dánia] Közművelődési Könyvtár új épülete. (4.1)

F 2631 SZEMENOVA, G.: Obscesztyvennue nacsala v biblioteki. = Bibliotekar' (Moszkva). 1962. 7.no. 24-28.p. Illusztr.

Társadalmi alapokon szervezett könyvtárakról. (3.7)
3:1364

F 2632 Bibliotecsniue pomescsenija i zdannija, bibliotecsnoe oborudovanie i mehanizacija bibliotecsnoj rabotii /posrobija po proektirovaniju, oborudovaniju i mehanizaciji bibliotek/. Annotacija i plan szoderzsanija. Szoszt.: F[edor] N[ikolae- vics] Pascsenko, D[rahoslav Gawrecki] Gavreckij. H.w. 1961. 14.p. 29cm.

A "Könyvtári helyiségek és épületek, könyvtári berendezés és a könyvtári munka gépesítése /segédkönyv könyvtárak berendezésére és gépesítésére/" c. [készülő] monográfia annotációja és szinopszisa. (4.)

Soksz.

F 2633 MIL, Edouard de: Les plans regionaux et internationaux d'acquisition. [1.1] = Les Cahiers de la Documentation. 16. ann. 1962. 2. no. 14-19. lev. Illusztr.

Regionális és nemzetközi állományalakítási tervek. 1. A Farmington és Scandia Terv ismertetése. (1.48)

3:891

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

1962. 9-10.sz

Kiadja a Könyvtártudományi és Módszertani Központ

F.k.: Barabási Rezső

Szerkeszti: Bóday Pál

1963. január 31.

Példányszám: 900 Terjedelem: 4 A5 iv

Készült a KMK házi sokszorosítójában

(Bp. VIII. Múzeum u. 3.)